राजश्व सुधार कार्ययोजना

(Revenue Improvement Action Plan-RIAP)

अन्तिम प्रतिवेदन

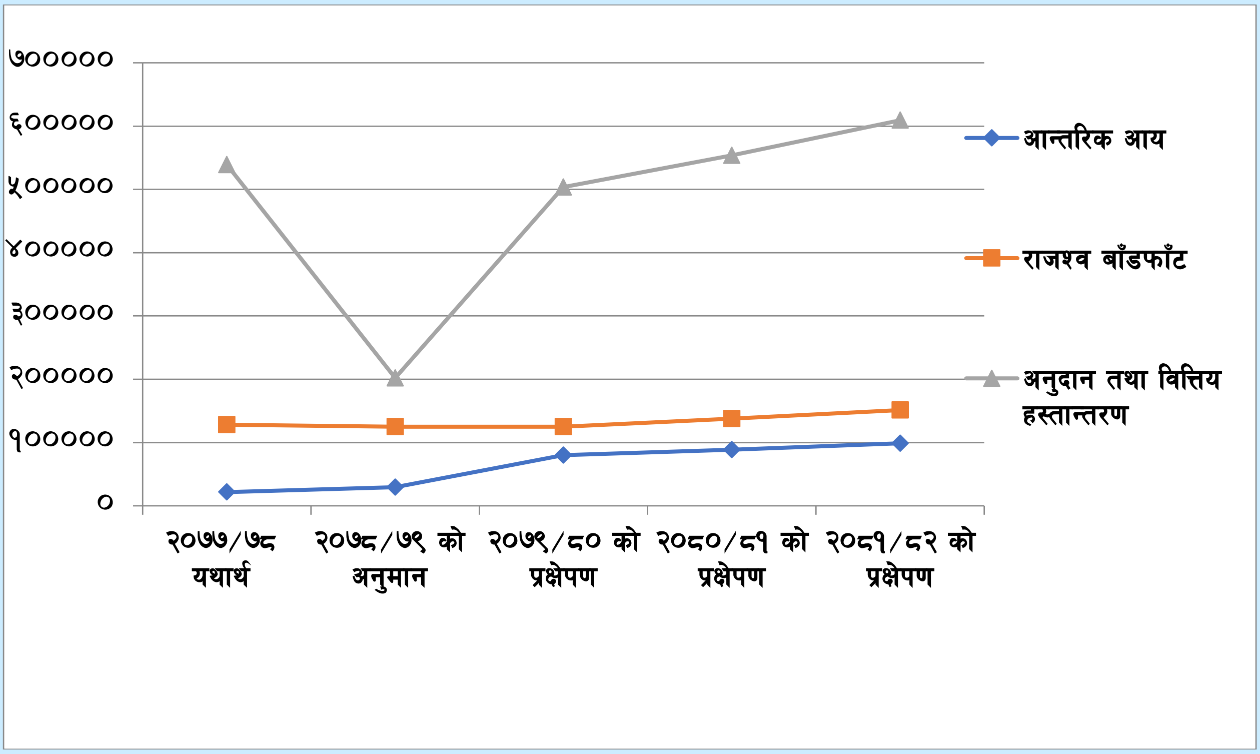

पथरी शनिश्चरे नगरपालिका
नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

पथरी शनिश्चरे, मोरङ

२०७८

विषयसूची

परिच्छेद एकः परिचय १

१.१ **पृष्ठभूमि** १
१.२ **राजश्व सुधार योजनाको औचित्य** १
१.३ **कार्ययोजनाका सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू** २
१.४ **कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया** २
१.४.१ तयारी तथा समन्वय ३
१.४.२ सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा अध्ययन ३
१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन फारम तथा सूची विकास ३
१.४.४ अभिमुखीकरण कार्यशाला आयोजना तथा सञ्चालन ३
१.४.५ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन तथा विश्लेषण ४
१.४.६ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा मस्यौदा तयारी ४
१.४.७ मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल ४
१.४.८ राजश्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी ५
१.५ **अध्ययनको सीमा** ५

परिच्छेद दुईः राजश्व परिचालन सम्बन्धी नगरपालिकाको विद्यमान अवस्था ६

२.१ **नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय** ६
२.२ **प्राकृतिक सम्पदा तथा स्रोतको अवस्था** ८
२.३ **प्रमुख पूर्वाधार तथा सुविधाको अवस्था** ९
२.४ **आर्थिक अवस्था** ९
२.५ **सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय उत्कृष्टता** ९
२.६ **नगरपालिकाको सम्पत्ति विवरण** १०
२.७ **संगठन तथा राजश्व प्रशासन** ११

परिच्छेद तीन : नगरपालिकाको राजश्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता १३

३.१ **स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था** १३
३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था १३
३.१.२ कानूनी व्यवस्था १३
३.२ **आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना** १९
३.३ **आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना** २०
३.३.१ कर राजश्व २०
३.३.२ गैर कर राजश्व २६

परिच्छेद चारः आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता तथा सङ्कलन अवस्था ३२

४.१ **राजश्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण** ३२
४.२ **राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान** ३२
४.३ **आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता** ३३
४.३.१ राजश्व प्रशासन तथा परिचालनको अवस्था ३३
४.४ **नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन** ३५
४.४.१ आन्तरिक राजश्व संरचनाको अवस्था ३८

४.५	**राजश्व परिचालनमा रहेका सवालहरू**	३८
परिच्छेद पाँच : राजश्व सुधार कार्ययोजना		**३९**
५.१	**राजश्व सुधारका क्षेत्रहरू**	३९
५.२	**राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान**	३९
५.३	**राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा**	४०
५.४	**बजेट अनुमान**	४३
परिच्छेद छ : आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण		**४४**
६.१	**राजश्व प्रक्षेपणका विधिहरू**	४४
६.२	**राजश्व सङ्कलनमा पर्ने असरको प्रारम्भिक आँकलन**	४४
६.३	**राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण**	४५
६.४	**आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण**	४९
परिच्छेद सात : अपेक्षित नतिजा		**५२**
७.१	**आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण शारांश**	५२
७.२	**आय प्रक्षेपणको तुलनात्मक विश्लेषण**	५२
७.३	**नतिजा तालिका**	५३
परिच्छेद आठ : कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन		**५५**
८.१	**राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन**	५५
८.२	**श्रोत व्यवस्थापन**	५५
८.३	**कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन**	५५
अनुसूचीहरू		**५८**
	अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू	५८
	अनुसूची २ : तथ्याङ्क र सूचना सङ्कलनका लागि प्रयोग गरिएको सूची तथा फारम	५९
	अनुसूची ३ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति	६४
	अनुसूची ४ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू	६६
	अनुसूची ५ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू	६८

तालिकासूची

तालिका नं. १ : समायोजन गरिएका वडाहरू ६
तालिका नं. २ : नगरपालिकाको भूउपयोग सम्बन्धी विवरण ७
तालिका नं. ३ : नगरपालिकाको जनसङ्ख्या तथा घरधुरी सम्बन्धी विवरण ८
तालिका नं. ४ : कृषि बजार तथा हाट बजार सम्बन्धी विवरण ९
तालिका नं. ५ : नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका जग्गा तथा भवन सम्बन्धी विवरण १०
तालिका नं. ६ : नगरपालिकामा रहेका निर्माण तथा सवारी साधन सम्बन्धी विवरण १०
तालिका नं. ७ : राजश्व परामर्श समितिको नामावली १२
तालिका नं. ८ : प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट (प्रतिशतमा) १६
तालिका नं. ९ : स्थानीय र प्रदेश तह बीचको राजश्व बाँडफाट १७
तालिका नं. १० : मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्कको बाँडफाँट १८
तालिका नं. ११ : आन्तरिक आय सङ्कलनको विद्यमान अवस्था विवरण १९
तालिका नं. १२ : सम्पत्ति कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २१
तालिका नं. १३ : मालपोत कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २२
तालिका नं. १४ : घरबहाल कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २३
तालिका नं. १५ : विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २५
तालिका नं. १६ : साना सवारी कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २६
तालिका नं. १७ : वातावरणीय अध्ययन गरिएका उत्खनन स्थलहरू नदीजन्यपदार्थ बिक्री सम्भावना २७
तालिका नं. १८ : हाटबजार सम्बन्धी विवरण २७
तालिका नं. १९ : नक्सा पास दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण २८
तालिका नं. २० : व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण २९
तालिका नं. २१ : सफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण ३१
तालिका नं. २२ : विगतको घ आ.व.को यथार्थ र चालु आ.व.को अनुमान र प्राप्तिको अवस्था (रु. हजारमा) ३५
तालिका नं. २३ : कूल राजश्वमा शीर्षकगत योगदान (रु. हजारमा) ३८
तालिका नं. २४ : राजश्व सुधार कार्ययोजना ४०
तालिका नं. २५ : आगामी आ.व.हरूका लागि राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा) ४५
तालिका नं. २६ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा) ४९
तालिका नं. २७ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण शारांश (रु. हजारमा) ५२

परिच्छेद एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान अनुसार राज्य संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहको हुने व्यवस्था छ। तीन तहले संविधान र कानून बमोजिम राज्यशक्तिको प्रयोग गर्न सक्ने स्पष्ट उल्लेख गरेको छ। नेपालको संविधानले अनुसूची-८ मा स्थानीय तहको एकल अधिकार र अनुसूची-९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ। जस अनुसार स्थानीय सरकारलाई विभिन्न कर तथा गैर करहरू लगाउने र उठाउने अधिकार दिएको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ९ दफा (५५) देखि (६८) सम्म स्थानीय तहले प्रयोग गर्न पाउने आर्थिक अधिकार एवं यसका लागि कानूनी सिमा समेत निर्धारण गरेको छ। अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहले लगाउन पाउने कर, सङ्कलन गर्न सक्ने राजश्व, प्राप्त गर्ने अनुदान, राजश्व बाँडफाँट तथा आर्थिक सहयोग सम्बन्धमा स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ। यी संवैधानिक र कानूनी प्रावधान अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र राजश्व सङ्कलन, बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न सक्ने हुंदा यसलाई अझ व्यवस्थित र पारदर्शी ढंगबाट अधिकारको प्रयोग हुन आवश्यक पर्दछ।

मुलुकको परिवर्तित संरचना बमोजिम जनताको सबैभन्दा नजिक रहेको स्थानीय सरकारको निर्वाचन पछि जनताका आकांक्षा र चाहनाहरूमा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ। यस अवस्थामा नगरपालिकाहरूले आ-आफ्नो जिम्मेवारी पुरा गर्न र जनचाहना अनुरुप सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक छ। स्थानीय सरकारको विकास र प्रशासनिक खर्च धान्नका लागि र उनीहरूको राजश्व सामर्थ्य वृद्धि गर्न र स्थानीय तहहरूको आन्तरिक राजश्व परिचालन क्षमतामा वृद्धि गर्नु अपरिहार्य भएको छ। यसका लागि स्थानीय तहको राजश्व अधिकारका सम्भावनाहरूको खोजी गर्ने, सम्भाव्य क्षेत्रको राजश्व परिचालनका लागि अवलम्वन गर्नुपर्ने नीतिगत, कानूनी र व्यवस्थापकीय सुधारका उपायहरू पहिचान गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने र आगामी दिनमा परिचालन गर्न सकिने वास्तविक आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गर्ने कार्यका लागि नगरपालिकामा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको आवश्यकता पर्दछ।

यसै सन्दर्भमा मोरङ जिल्लाको पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाले श्री इन्टिग्रेटेड स्टडीज एण्ड रिर्सच सेन्टर प्रा.लि. काठमाण्डौंको प्राविधिक सहयोगमा प्रदेश प्रशिक्षण केन्द्र प्रदेश नं १ स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत नगर प्रमुख सहित निर्वाचित पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजश्व शाखा तथा आर्थिक प्रशासन शाखाका कर्मचारीहरू समेतको सक्रिय उपस्थिति र सहभागिता एवं सहयोगमा नगरपालिकाको आगामी तीन वर्षको लागि यो राजश्व सुधार कार्ययोजना, २०७८ तयार पारिएको हो।

१.२ राजश्व सुधार योजनाको औचित्य

नेपालको संविधान र विभिन्न सङ्घीय कानूनहरूमा स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी प्रावधानहरूको व्यवस्था गरिएका छन्। नगरपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू लगायत राजश्व सङ्कलनमा संलग्न रहने कर्मचारीहरू समेतकालागि नगरपालिकाको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक र कानूनी प्रावधानका बारेमा अझ बढी थप स्पष्ट पार्न, राजश्वका सम्भावित क्षेत्र पहिचान एवं क्षेत्र र दायरा विस्तार गरी

आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने दिशामा राजश्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धी अवधारणा र महत्व बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम उपयोगी हुने विश्वास गरिएको छ। राजश्व सुधार कार्ययोजनाले यस नगरपालिकाको राजश्व क्षमताको पहिचान गर्न समेत महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नेछ। साथै यस अध्ययनबाट तयार गरिएको राजश्व सुधार कार्ययोजना नेपाल सरकार र राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगको लागि स्थानीय तहहरूलाई उपलब्ध गराउने विभिन्न प्रकारका अनुदान सम्बन्धी मापदण्ड र आधारहरू तयार गर्न सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा उपयोगी हुने हुँदा यो कार्ययोजना औचित्यपूर्ण देखिएको छ।

१.३ कार्ययोजनाका सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू

सोच

नगरपालिकाको आन्तरिक आय प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्ने।

लक्ष्य

नगरपालिकाको राजश्व सुधारका सम्भाव्य क्षेत्रहरूको पहिचान भई सुधारकालागि क्रियाकलापहरू तय भएको हुने।

उद्देश्यहरू

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको सर्वोपरि उद्देश्य पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्न योगदान पुऱ्याउनु हो। यसको तत्कालिन उद्देश्य नगरपालिकाको आन्तरिक राजश्वको परिचालनको विद्यमान अवस्थाको समीक्षा गर्ने र आन्तरिक स्रोतका सम्भावनाहरूको विश्लेषण गरी आगामी तीन वर्षको आन्तरिक आयको प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्नु रहेको छ। यो योजनाको विशिष्ट उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

- नगरपालिकाको आर्थिक अधिकार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धमा नगरकार्यपालिकाका पदाधिकारीहरू, शाखा प्रमुखहरू, कर्मचारीहरू तथा राजश्व प्रशासनमा संलग्न कर्मचारीहरूलाई नगरपालिकाको राजश्व अधिकार बारे अभिमुखीकरण गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।
- नगरपालिकाको विगत तीन वर्षको शीर्षकगत रुपमा आन्तरिक आयको अवस्था र प्रवृत्तिको विश्लेषण तथा राजश्वको प्रक्षेपण गर्ने
- नगरपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका लागि आयका प्रमुख स्रोतहरूको सम्भावना र यथार्थ असुलीमा भएको फरकको पहिचान गर्ने।
- राजश्व प्रशासनको नीतिगत, संस्थागत व्यवस्था, विलिङ्ग तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको विश्लेषण गर्ने।
- नगरपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका सम्भावनाहरू पहिचान गरी राजश्व सुधार कार्ययोजना र प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुदृढीकरण कार्ययोजना तयार गर्ने।
- नगरपालिकाको विद्यमान आर्थिक ऐन पुनरावलोकन गरी आवश्यक सुधारकालागि सुझाव उपलब्ध गराउने।

१.४ कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया

नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने कार्यको सन्दर्भमा विभिन्न सन्दर्भ सामग्रीहरूको अध्ययन (अनुसूचीमा दिइएका), आवश्यक फाराम तथा चेकलिष्ट तयार, तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलन र विश्लेषण, समावेशी र सहभागितामुलक छलफल, परिचयात्मक बैठक तथा अभिमुखीकरण एवं कार्यशाला

गोष्ठीको आयोजना जस्ता विधि र प्रक्रियाहरू अवलम्वन गरिएको थियो । योजना तर्जुमाको कार्य दिग्दर्शनले निर्दिष्ट गरेका निम्न बमोजिमका विधिहरूको अवलम्वन गरी कार्ययोजना तयार पारिएको छ ।

१.४.१ तयारी तथा समन्वय

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रथम चरणमा नगरपालिकासँग समन्वय गरी कार्ययोजना तयारीकालागि छलफल गरियो । छलफलको क्रममा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न गर्ने मिति तथा समय तय गरी सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी प्रक्रियाको बारेमा छलफल गरियो ।

१.४.२ सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा अध्ययन

कार्ययोजना तर्जुमा कार्यको प्रथम चरणमा विभिन्न स्रोतहरूबाट सन्दर्भ सामग्रीहरू सङ्कलन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएको मूख्य सामग्रीहरू **अनुसूची १** मा दिइएको छ ।

१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन फारम तथा सूची विकास

सन्दर्भ सामग्रीको अध्ययन तथा विश्लेषण पश्चात तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलनका लागि आवश्यक फारमहरूको विकास गरिएको थियो । नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्यक्रमको सन्दर्भमा तथ्याङ्क सङ्कलनको लागि प्रयोग गरिएको फारम **अनुसूची २** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.४.४ अभिमुखीकरण कार्यशाला आयोजना तथा सञ्चालन

राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन २०७६ मा दिइएको विषयवस्तुको आधारमा यस नगरपालिकाका प्रमुख, उपप्रमुख, कार्यपालिकाका सदस्यहरू, राजश्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू, स्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिका पदाधिकारीहरू, शाखा प्रमुखहरू, राजश्व सङ्कलनमा संलग्न कर्मचारीहरू तथा करदाताका प्रतिनिधिहरूलाई २०७८ माघ २० गते १ दिनको अभिमुखीकरण कार्यशाला सञ्चालन गरियो । अभिमुखीकरण कार्यशालाको सम्पूर्ण विवरण (प्रशिक्षक सहभागी र अन्य आवश्यक सूचनाहरू) प्रदेश तथा स्थानीय शासन कार्यक्रमको क्षमता विकास सूचना प्रणालीमा प्रविष्ट गरियो । अभिमुखीकरण कार्यक्रममा समावेश गरिने विषयवस्तुहरू तपशिलमा उल्लेख गरिए बमोजिम छन :

- राजश्व सुधार कार्ययोजनाको परिचय
- राजश्व सुधार कार्ययोजनाको उद्देश्यहरू
- राजश्व सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- स्थानीय तहले राजश्व परिचालनका सवालहरू र अनुभव ।

- राजश्व सङ्कलनमा भोगेका समस्या तथा समाधानका उपायहरूको पहिचान तथा नयाँ क्षेत्रहरूको पहिचान
- राजश्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्व
- स्थानीय तहको एकल तथा संयुक्त राजश्व अधिकार,
- राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया
- आर्थिक ऐनको आवश्यकता

१.४.५ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन तथा विश्लेषण

अभिमुखीकरण पश्चात नगरपालिकाको लेखाशाखा, राजश्व शाखा, जिन्सी शाखा, प्रशासन शाखा, योजना शाखा, सूचना प्रविधि शाखाबाट तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलन गरियो। ती शाखाहरूबाट सङ्कलन गरिएका सूचनाको विश्लेषण गरी नपुग तथ्याङ्कको पहिचान गरी राजश्वसँग सम्बन्धित कर्मचारीसँग फोन सम्पर्क तथा नगरपालिकाको वेवसाईट, आर्थिक ऐन, आर्थिक विवरण र अन्य दस्तावेज र श्रोतबाट थप तथ्याङ्क सङ्कलन गरियो। यस प्रक्रियामा देहायमा उल्लिखित क्षेत्रगत तथ्याङ्क एवं सूचनाहरू सङ्कलन गरिएको थियो :

- वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम पुस्तिका
- चालु आ.व.का नीति तथा कार्यक्रमहरू
- चालु आर्थिक वर्षको अनुमानीत आय विवरण तथा आर्थिक ऐन,
- विगत आर्थिक वर्षहरूको यथार्थ आय विवरण,
- स्थानीय तहको राजश्व सबन्धी कानूनहरू
- प्रारम्भिक वातावरणीय प्रतिवेदन
- ठेक्का लागेका सम्झौता प्रतिवेदनहरू
- राजश्व परिचालनको नीतिगत, कानूनी र प्रशासनिक व्यवस्था सम्बन्धी विवरण,
- आन्तरिक आय सङ्कलनको अवस्था, स्रोत, क्षेत्र तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण,
- कर तथा गैर कर क्षेत्रहरूको शीर्षकगत दायरा, दर तथा कूल सङ्कलनको सम्भावना,
- आन्तरिक आय सङ्कलनको सम्भावित नयाँ क्षेत्रहरू सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा सूचना।

१.४.६ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा मस्यौदा तयारी

माथि उल्लेखित अभिमुखीकरण कार्यशालाबाट प्राप्त भएको सूचना तथा तथ्याङ्कको विश्लेषणको आधारमा सरोकारवालासँग थप छलफल गरी राजश्व सुधार कार्ययोजना मस्यौदा प्रतिवेदन तयार पारियो। मस्यौदा प्रतिवेदनलाई सरोकारवाला सबै पक्ष समक्ष प्रस्तुत गरी प्राप्त सुझाव तथा पृष्ठपोषणलाई समावेश गरी राजश्व सुधार कार्ययोजनाको दिग्दर्शनमा दिइएको ढाँचा अनुसार राजश्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम प्रतिवेदन तयार पारी कार्यपालिकाबाट अनुमोदन गराउन सहजीकरण गरिनेछ।

१.४.७ मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल

यसरी तयार गरिएको राजश्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदनलाई नगरपालिकाका सम्बन्धित पक्षहरू समक्ष प्रस्तुत गरी आवश्यक सुझावहरू तथा पृष्ठपोषण सङ्कलन गरिएको थियो। त्यहाँबाट प्राप्त सुझावहरूलाई राजश्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको थियो।

१.४.८ राजश्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी

नगरपालिकाका पदाधिकारीहरू, राजश्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजश्वसँग सम्बन्धित कर्मचारी आदिबाट प्राप्त सुझावहरू समावेश गरी प्रतिवेदनलाई अन्तिम रुप दिइएको थियो ।

१.५ अध्ययनको सीमा

पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना निम्नानुसारका सीमामा रही तयार गरिएको छ :

- नगरपालिकाको प्रमुख आयश्रोतको रुपमा रहेको सम्पत्ति कर अनुमानका लागि साविकको मालपोत कार्यालयमा रहेको नगर क्षेत्रभित्रको घर जग्गाको लगत नगरपालिकामा उपलब्ध नभएको कारण सम्पत्ति कर यति नै प्राप्त हुन सक्छ भन्ने ठोस आधारको अभावले सहभागीहरूले दिएको सूचना र अनुमानमा निर्भर रही सोही आधारमा तयार गरिएको छ ।
- यस अध्ययन नगरकार्यपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त अभिलेख तथा दस्तावेज, नगरपालिकाका पदाधिकारीहरू तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरू र अन्य सरोकारवाला पक्षहरूसँग गरिएको छलफल र कार्यशालाबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा तयार गरिएको हो ।
- राजश्व प्रक्षेपण गर्ने क्रममा कतिपय स्रोतहरूका करदाताको सङ्ख्या सम्बन्धी आधिकारिक आधार तथ्याङ्क प्राप्त हुन नसकेकोले सहभागीहरूले दिएको सूचनालाई आधार मानिएको छ ।
- नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार भई नसकेको र सहभागीहरूमा सम्पूर्ण नगरस्तरीय तथ्याङ्क सम्बन्धी जानकारी हुन नसक्नुले पनि अध्ययनलाई सीमावद्ध गराएको छ ।

परिच्छेद दुईः राजश्व परिचालन सम्बन्धी नगरपालिकाको विद्यमान अवस्था

नगरपालिकाको राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित आन्तरिक तथा वाह्य पक्षहरूलाई यस परिच्छेद अन्तर्गत विश्लेषण गरिएको छ। विशेषतः नगरपालिकाको परिचय, आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था र हालका मुख्य सवालहरूलाई छोटकरीमा व्याख्या गरिएको छ। यसले नगरपालिकाको आय सङ्कलनको लागि संस्थागत क्षमतामा सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न सहयोग पुग्नेछ।

२.१ नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

क) राजनीतिक तथा प्रशासनिक अवस्थिति

मोरङ जिल्लाको उत्तर पूर्वी क्षेत्रमा पूर्वपश्चिम राजमार्गसँग जोडिएका साविकको पथरी र शनिश्चरे गा.वि.स. लाई मिलाएर बि.स. २०७१ सालमा पथरी शनिश्चरे नगरपालिका गठन भएको हो। नेपाल सरकारबाट स्थानीय तहको पुन:संरचना गर्ने क्रममा साविक हसन्दह गा.वि.स.लाई समेत मिलाएर मिति २०७३ फाल्गुन २७ गते हालको पथरी शनिश्चरे नगरपालिका स्थापना भएको छ। साविकको हसन्दह गा वि स र पथरी शनिश्चरेगा.वि.स लाई एकिकृत गरेर १० वटा वडाहरूमा विभाजन गरिएको छ। यस नगरपालिकालाई पूर्वतर्फ उर्लावारी नगरपालिका मोरङ, पश्चिम तर्फ कानेपोखरी गाउँपालिका मोरङ, उत्तर तर्फ लेटाङ नगरपालिका मोरङ र दक्षिणतर्फ सुनवर्षी नगरपालिका मोरङले घेरिएको छ। पूर्व पश्चिम लोकमार्ग यही नगरपालिकाबाट जाने भएको र विकसित शहरहरू उर्लावारी र लेटाङसँग जोडिएको कारणले पनि पथरी शनिश्चरे नगरपालिकालाई विकसित नगरपालिकाको रुपमा पनि लिन सकिन्छ।

तालिका नं. १ : समायोजन गरिएका वडाहरू

वडा नं.	समावेश गरिएको साविक/ न. पा.	साविकका वडा नं	क्षेत्रफल
१	पथरी शनिश्चरे	१	१.५८
२	पथरी शनिश्चरे	२, ३	६.४९
३	पथरी शनिश्चरे	४-६	१२.२७
४	पथरी शनिश्चरे	१४, १५	७.१६
५	हशन्दह	१-३, ५, ९	१३.७४
६	हशन्दह	४, ६-८	१२.११
७	पथरी शनिश्चरे	७, १३	८.२६
८	पथरी शनिश्चरे	११, १२	८.१९
९	पथरी शनिश्चरे	९, १०	३.९३
१०	पथरी शनिश्चरे	८	५.८७

श्रोतः संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

ख) भौगोलिक अवस्थिति

पथरी शनिश्चरे नगरपालिका २६° ३६' देखि २७° ३९' उतरी अक्षांश र ८७° ३३' देखि ८७° ९६' पूर्वी देशान्तरमा अवस्थित छ। यस नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल ७९.८१ वर्ग कि.मी. रहेछ भने सवै भूभागहरू तराई क्षेत्रले नै ओगटेको छ। कुल कृषियोग्य भूमि ८५ प्रतिशत र गैह्र कृषि भूमि १५ प्रतिशत रहेको छ। यस नगरपालिका मोरङ जिल्लाको सदरमुकाम विराटनगरदेखि करिव ६० कि.मी. पूर्वमा रहेको छ। स

ग) ऐतिहासिक चिनारी र नामाकरण

पथरी शनिश्चरेको ऐतिहासिक पृष्ठभूमीलाई हेर्दा वि.स.१९७० मा पथरीमा केही मानिसहरूको बसोवास भएको पाईन्छ। पथरी बजारमा भएको पथरी खोलाको नामबाट यस क्षेत्रको नाम पथरी रहन गएको हो। त्यस्तै गरेर २०३५ साल देखि मानिसहरूले झाडी फाडेर बसोबास सुरु गरेको पाइएको छ। त्यस ताका सो क्षेत्रमा शनिबार हटिया लाग्ने भएकोले सोही नामबाट शनिश्चरे नाम रहन गएको स्थानीयबासीहरूको भनाइ छ। वि स २०३८ सालको प्रशासनिक विभाजन पछि पथरीलाई पथरी गाँउ पञ्चायत र शनिश्चरेलाई शनिश्चरे गाँउ पंचायतको रुपमा स्थापित गरिएको थियो।

यस क्षेत्रको ऐतिहासिक पृष्टभूमि खोजी गर्दा यो क्षेत्र प्राचिन प्राग्ज्योतिष राज्य भित्र पर्दथ्यो। पछि गएर यसबाट मत्स्यदेश अलग हुँदा यो भेग मत्स्यदेशमा पर्न पुग्यो। यदाकदा मिथिला, पुण्डु र किराँतहरूको अधिनमा पर्ने तथा यस भेगका स्थानीय शासकले शासन गर्ने कार्य गर्दै पछि यो क्षेत्र मुरेहाङको मोरङ भित्र पऱ्यो। यसै गरी विजयपुर राज्यको स्थापना भएपछि भने यो विजयपुरकै अधिनमा रहयो।

घ) क्षेत्रफल, भूबनौट तथा भूउपयोग

यस नगरपालिकाको वर्तमान भू-उपयोगलाई हेर्दा ६०.३० प्रतिशत खेतीयोग्य जमिनले ओगटेको छ। दोस्रोमा निर्मित क्षेत्र, तेस्रोमा वन जङ्गल क्षेत्र रहेको छ। यस सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका नं. २ : नगरपालिकाको भूउपयोग सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जमिनको किसिम	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.मा)	प्रतिशत
१	खेतीयोग्य जमिन	६०.३०	७५.८५%
२	वन जङ्गल	४.७०	५.९१%
३	निर्मित क्षेत्र	८.५०	१०.६९%
४	घाँसे मैदान	३.४९	४.३९%
५	खोला नाला	२.५१	३.१६%
	जम्मा	७९.५०	१००.००%

स्रोत: भूसूचना प्रणालीको नक्सा

ङ) जनसङ्ख्या तथा घरपरिवार सङ्ख्या

यस नगरपालिकाको जम्मा जनसङ्ख्या ८०६०५ रहेको छ। जसमध्ये महिला जनसङ्ख्या ३९२९८ र पुरुष जनसङ्ख्या ४१३०७ रहेको छ। यसरी हेर्दा प्रति १०० जना महिलामा पुरुषको जनसङ्ख्या १०५.११ मात्र रहेको छ। सबैभन्दा बढी जनसङ्ख्या वडा नं. ४ मा र सबैभन्दा कम जनसङ्ख्या वडा नं. ७ मा रहेको छ। नगरपालिकामा रहेका परिवारको औषत आकार ४.८४ रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस नगरपालिकाको घरसङ्ख्या १६६२१, परिवार सङ्ख्या १८१९१ र जनसङ्ख्या ७२६८९ रहेको छ। २०६८ को जनगणनाको प्रतिवेदन अनुसार यहाँको जनसङ्ख्या ६२४४० रहेको छ। यसको आधारमा यस नगरपालिकाको जनसङ्ख्या वृद्धिदर १.५२ प्रतिशत हुन आउँछ।

तालिका नं. ३ : नगरपालिकाको जनसङ्ख्या तथा घरधुरी सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	घरपरिवार सङ्ख्या	जनसङ्ख्या			परिवारको औषत आकार	लैङ्गिक अनुपात (प्रति १०० महिलामा पुरुष)	क्षेत्रफल	जनघनत्व (प्रति वर्ग कि.मी.)
		पुरुष	महिला	जम्मा				
१	२७७५	६३१७	६२१९	१२५३६	४.५	१०२	१.५८	७९३४
२	१७९५	४३१३	४२१२	८५२५	४.७	१०२	६.४९	१३१४
३	१६६८	४१२७	३८८७	८०१४	४.८	१०६	१२.२७	६५३.१
४	१८४०	४६३१	४३६१	८९९२	४.९	१०६	७.१६	१२५६
५	१४४३	३६३९	३३९४	७०३३	४.९	१०७	१३.७४	५११.९
६	१३२८	३६५९	३३८०	७०३९	५.३	१०८	१२.११	५८१.३
७	१२०५	३०२५	२९३६	५९६१	४.९	१०३	८.२६	७२१.७
८	१,३३७	३४७३	३२६३	६७३६	५.०	१०६	८.१९	८२२.५
९	१,६४३	४१०४	३८६२	७९६६	४.८	१०६	३.९३	२०२७
१०	१६१६	४०१९	३७८४	७८०३	४.८	१०६	५.८७	१३२९
जम्मा	**१६६५०**	**४१३०७**	**३९२९८**	**८०६०५**	४.८	१०५	७९.६	१०१३

स्रोत: पथरी शनिश्चरे नगरपालिका पार्श्वचित्र २०७५

२.२ प्राकृतिक सम्पदा तथा स्रोतको अवस्था

क) नदीनाला र ताल, पोखरी

यो नगरपालिकाको पूर्वमा सुनझोडा खोला र बक्राहा खोला तथा पश्चिममा डास मोरङ्गी खोलाले छुट्याएको छ। यस बाहेक डास खोला, बकाहा खोला, गोही होली, केर्खा खोला प्रमुख रुपमा रहेको छन। पथरीखोला मुख्य सिंचाईको श्रोत हो। डास खोलाबाट नदीजन्य पदार्थको उत्खनन गरी बिक्री गरिदैं आइएको छ। जाल्पा भुल्के देवी मन्दिर क्षेत्रको आसपासमा प्रशस्त सिमसार क्षेत्र रहेको छ जो पर्यटकीय दृष्टिकोणबाट अत्याधिक महत्वूपर्ण मानिन्छ।

ख) वन तथा जैविक विविधता

यस नगरपालिकाको कूल क्षेत्र मध्ये ४.७० वर्ग कि.मी. (५.९१ प्रतिशत) भू-भाग वनजंगलले ढाकेको छ। यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र डास मोरङ्गी सामुदायिक वन, मनकामना सामुदायिक वन, हरियाली सामुदायिक वन, शान्ति सामुदायिक वन, सुन्दर सामुदायिक वन, सुन्दर सामुदायिक वन, चौतारी सामुदायिक वन, सीता छ धारे सामुदायिक वन, भुल्के सामुदायिक वन, भुल्के पशुपति सामुदायिक वन, पथरी साझेदारी वन गरी १० वटा सामुदायिक वनहरू रहेका छन।

ग) ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, स्लेट, माटो

यस नगरपालिकाको खोलाहरूमा वलुवा र गिट्टी प्रशस्त मात्रामा रहेको छ। त्यसैले वातावरणीय र पर्यावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरेर उक्त क्षेत्रमा उत्खनन सम्बन्धी काम हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ। यस सम्भावनाको अध्ययन गरी विभिन्न प्राकृतिक स्रोतको प्रशोधन गरी उद्योगको विकास तथा अर्थतन्त्र बलियो बनाउन सक्ने सम्भावना रहेको छ।

उपयोगको वर्तमान अवस्था

यस नगर क्षेत्र भएर बग्ने डास खोलाको विभिन्न क्षेत्रहरूबाट प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण पश्चात गिट्टी, ढुङ्गा, वालुवाको बिक्री चालु आ.व मा नदिजन्य पर्दाथ बिक्रीको लागि रु १ करोड ३७ लाखमा ठेक्का लागेको छ ।

२.३ प्रमुख पूर्वाधार तथा सुविधाको अवस्था

क) कृषि बजार तथा सङ्कलन केन्द्र सम्बन्धी विवरण

नगरपालिकामा विभिन्न बजारहरूबाट कृषि लगायत अन्य वस्तुहरूको (तरकारी, आलु, फलफूल तथा दैनिक उपभोग्य अन्य वस्तुहरू) बजारीकरण हुने गरेको देखिन्छ । नगरपालिकामा लाग्ने हाटबजारहरू सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका नं. ४ : कृषि बजार तथा हाट बजार सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	कृषि बजारको नाम	बजार लाग्ने दिन
१	पथरी बजार	आइतबार र विहिबार
२	शनिश्चरे बजार	शनिबार
३	कुशल बजार पशु हाटबजार	शनिबार
४	हसन्दह हटिया	
५	कीर्तिपुर बजार	
६	सोमबारे बजार	

स्रोत : पथरी शनिश्चरे नगरपालिका वस्तुस्थिति विवरण, २०७५

ख) सार्वजनिक शौचालय

यस नगरपालिकामा वडा नं १ को डाँफे मोड, वडा नं ९ को शनिश्चरे बजार र १० को भुटानी शरणार्थी क्याम्प शिविर डाँडामा सञ्चालनमा रहेको छ । त्यसबाट सङ्कलन भएको रकम शौचालयको सरसफाईमा खर्च हुने गरेको छ ।

२.४ आर्थिक अवस्था

क) बैंक तथा वित्तीय संस्था

यस नगरपालिकामा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, सिद्धार्थ बैंक, ज्योति विकास बैंक, एन एम वि बैंक, एन आइ सी एसिया, प्रभु बैंक, सिटिजन बैंक इन्टरनेशनल, प्राइम बैंक, सप्तकोशी विकास बैंक, कन्काई विकास बैंक, देव विकास बैंक, मुक्तिनाथ विकास बैंक, एक्सेल डेभलप्मेन्ट बैकहरूले वित्तिय सेवा प्रदान गरिरहेको छन ।

२.५ सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय उत्कृष्टता

क) साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय स्थल र सम्पदाहरू

पथरी शनिश्चरे नगरपालिकामा विभिन्न जाती, धर्म सम्प्रदाय र भेषभुषाका मानिसहरू बसोबास गर्दछन् । यहाँ अधिकांश हिन्दू धर्म मान्ने पहाडी मूलका मानिसहरू रहेका छन् भने बौद्ध, इस्लाम र क्रिस्चियन धर्म मान्ने मानिसहरू पनि छन् । सबै जातजाति र सम्प्रदायका आ-आफ्नै खाले धर्म संस्कृति र चालचलनहरू

छन् । जसमा बडादशैं, तिहार, रामनवमी, महाशिवरात्री, हरितालिका, श्रीपञ्चमी, श्रीकृष्ण जन्माष्टमी, विवाह पञ्चमी, होली, चैते दशैं, साउने र माघे संक्रान्ति, मातातीर्थ औंसी, अक्षय तृतीया, हरिशयनी-हरिबोधनी एकादशी, नागपञ्चमी, रक्षाबन्धन (जनैपूर्णिमा), कुशे औंसी, बालाचतुर्दशी, कोजाग्रत पूर्णिमा, श्री स्वस्थानी पूर्णिमा, अंग्रेजी नयाँ वर्ष, कर्कट संक्रान्ति, बुद्धजयन्ती, विभिन्न ल्होसार पर्वहरू, ईद, क्रिशमस डे, अंग्रेजी नयाँ वर्ष, असारे १५ आदि चाडपर्वहरू रहेका छन । यस नगरपालिकामा मनाईने मुख्य जात्रा मेलासम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

ख) प्रमुख विशेषता

यस नगरपालिकामा जातिगत र साँस्कृतिक विविधता रहेको पाईन्छ। यस नगरपालिका बासिन्दाहरूले मनाउने प्रमुख चाडपर्व र मेलाहरूमा पनि विविधता रहेको छ। विजया दशमी, दिपावली, होली, रामनवमी, माघे संक्रान्ति, तिज, जनैपूर्णिमा, कृष्णजन्माष्टमी, बुद्धजयन्ती आदि प्रमुख चाडपर्वहरू र शिवरात्री मेला, पर्यटन कृषि दशै मेला, लाखे नाँच, गाईजात्रा, हिलेजात्रा, बाघजात्रा, कृष्णजात्रा, बेलविवाह, जस्ता मेलाहरूले नगरपालिकाको साँस्कृतिक वैभवलाई उच्च राख्न मद्दत गरेका छन् ।

२.६ नगरपालिकाको सम्पत्ति विवरण

यस नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका जग्गा तथा भवन र ती जग्गा तथा भवनको उपयोग सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका नं. ५ : नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेका जग्गा तथा भवन सम्बन्धी विवरण

वडा नं	विवरण	अवस्था
२	वडा नं २ कार्यालय	भएको
३	वडा नं ३ कार्यालय	भएको
४	वडा नं ४ कार्यालय	भएको
५	वडा नं ५ कार्यालय	भएको
६	वडा नं ६ कार्यालय	भएको
७	वडा नं ७ कार्यालय	भएको
८	वडा नं ८ कार्यालय	भएको
९	वडा नं ९ कार्यालय	भएको

स्रोत : पथरी नगरपालिका कार्यालय, २०७८

ग) सवारी तथा निर्माण साधन (जीप, जेसिबी, ट्रिपर, ट्र्याक्टर आदि)

यस नगरपालिकामा आपतकालिन अवस्थामा प्रयोग गरिने एम्बुलेन्स, शव व्यवस्थापनकालागि प्रयोग गरिने शववाहन लगायत फोहरमैला व्यवस्थापन गर्ने साधन तथा अफिस प्रयोजनकालागि प्रयोग गरिने सवारी साधन विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. ६ : नगरपालिकामा रहेका निर्माण तथा सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

क.सं.	मेसिन औजार तथा अन्य उपकरण	इकाई	सङ्ख्या	हालको उपयोग	भाडा दर रु
१	टिप्पर टाटा	सङ्ख्या	२	फोहरमैला व्यवस्थापन	

क्र.सं.	मेसिन औजार तथा अन्य उपकरण	इकाई	सङ्ख्या	हालको उपयोग	भाडा दर रु
२	ट्रयाक्टर	सङ्ख्या	३	फोहरमैला व्यवस्थापन	
३	फोहरमैला वोक्ने टिप्पर	सङ्ख्या	२	फोहरमैला व्यवस्थापन	
४	एम्बुलेन्स	सङ्ख्या	३	आपतकालिन सहयोग	
५	शव वहान	सङ्ख्या	१	शव व्यवस्थापन	
७	बलेरो जीप	सङ्ख्या	१	अफिस प्रयोजन	
८	स्कर्पियो	सङ्ख्या	१	अफिस प्रयोजन	
९	पिकअप निसान	सङ्ख्या	१	अफिस प्रयोजन	
१०	मोटरसाइकल, स्कुटर	सङ्ख्या	२२	अफिस प्रयोजन	

स्रोत : पथरी शनिश्चरे नगरपालिका कार्यालय, २०७८

२.७ संगठन तथा राजश्व प्रशासन

क) राजश्व परिचालन सम्बन्धी स्थानीय नीति तथा कानून

यस नगरपालिकाले राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित ऐन, निर्देशिका, कार्यविधि निर्माण गरेको छ। राजश्वसँग सम्बन्धित ऐन, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू गरी १५ वटा निर्माण गरिएका छन ।

१) पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाको सहकारी ऐन २०७७ (दोस्रो संशोधन)
२) पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाको कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा सम्बन्धमा व्यवस्थापन गर्न बनेको ऐन २०७७
३) पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाकाको संस्था दर्ता ऐन २०७८
४) नगर प्रहरीको नियुक्ति तथा सञ्चालन कार्यविधि २०७६
५) स्थानीय वातावरण तथा प्राकृतिक श्रोत संरक्षण ऐन २०७६
६) कृषक समूह, पशुपंक्षी फर्म, उद्योग, व्यवसाय, बजार, भेटेरीनरी, प्राविधिक (ग्रा.स्वा.का, जे.टी, जे.टी.ए) सहकारी दर्ता अभिलेखीकरण सञ्चालन कार्यविधि २०७६
७) स्थानीय तहमा स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा नविकरण सम्बन्धी निर्देशिका २०७४
८) घ वर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजत पत्र २०७५
९) एफ एम रेडियो कार्यविधि २०७४
१०) बहाल कर कार्यविधि २०७४
११) कर तथा राजश्व सङ्कलन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५
१२) पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाको सहकारी नियमावली २०७८
१३) घर नक्सा अभिलेखीकरण सम्बन्धी मापदण्ड कार्यविधि २०७७
१४) पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाको आर्थिक ऐन (५ वर्ष)
१५) एम्बुलेन्स सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७५

राजश्व परिचानकालागि आवश्यक देखिएका कार्यविधिहरू

- सम्पत्ति कर तथा मालपोत सङ्कलन कार्यविधि
- बहाल बिटौरी शुल्क सङ्कलन कार्यविधि
- पार्किङ शुल्क सङ्कलन कार्यविधि

ख) संगठन संरचना

यस नगरपालिकामा राजश्व शाखाको स्थापना गरिएको छ। यस शाखा अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरू तीन जना रहेको छ। जसमा अधिकृत स्तर (छैटौं स्तर)को १ जना, सहायक स्तर चौथो २ जना गरी जम्मा ३ जना रहेको छ।

ग) मानव संशाधन/कर्मचारी विवरण

यस नगरपालिकाकाको राजश्व परिचालन सम्बन्धी नीतिगत सुझाव तथा अनुगमनका लागि उपप्रमुखको संयोजकत्वमा ७ सदस्यीय राजश्व परामर्श समितिको गठन भएको छ। सो समितिमा निजी क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने उद्योग तथा वाणिज्यसँग सम्बन्धित संस्थाहरूको प्रतिनिधिहरू समेत रहेको छ।

तालिका नं. ७ : राजश्व परामर्श समितिको नामावली

क्र.सं.	नाम	पद	समिति/जिम्मेवारी
१	श्री देवीमाया काफ्ले	उपप्रमुख	संयोजक
२	श्री लक्ष्मीप्रसाद खरेल	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
३	श्री भीमबहादुर राई	वडा नं. १ वडा अध्यक्ष	सदस्य
४	श्री कल्पना श्रेष्ठ	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
५	श्री धन कुमार तामाङ	उद्योग वाणिज्य संघ	सदस्य
६	श्री गुरु प्रसाद दाहाल	साना तथा घरेलु उद्योग संघ	सदस्य
७	श्री तारा प्रसाद ढकाल	राजश्व शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव

स्रोत : पथरी शनिश्चरे नगरपालिका कार्यालय, २०७८

परिच्छेद तीन : नगरपालिकाको राजश्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस परिच्छेदमा स्थानीय तहलाई प्राप्त राजश्व अधिकार र सो अधिकारको कार्यान्वयन, सम्भावना, समस्या तथा चुनौतीहरू र सुधार गर्नुपर्ने कार्यहरूको शीर्षकगत विश्लेषण गरिएको छ ।

३.१ स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ तथा अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ मा स्थानीय सरकारको राजश्व अधिकार सम्बन्धीका प्रावधानहरू यस शीर्षक अन्तर्गत प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची - ८ (स्थानीय तहको अधिकार सूची) को प्रावधान अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजश्व अधिकार प्रदान गरेको छ :

- सम्पत्ति कर
- भूमिकर (मालपोत)
- घर जग्गा बहाल कर
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क
- सवारी साधन कर
- सेवा शुल्क, दस्तुर
- पर्यटन शुल्क
- विज्ञापन कर
- व्यवसाय कर
- दण्ड जरिवाना
- मनोरञ्जन कर
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी

त्यसै गरी नेपालको संविधान २०७२ मा स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी निम्न धारामा थप प्रावधान देहाय अनुसार रहेको छ :

धारा २२८ : कर लगाउन वा ऋण लिन नपाईने

(१) कानून बमोजिम बाहेक स्थानीय तहमा कुनै पनि किसिमको कर लगाउन, उठाउन र ऋण लगाउन पाईने छैन ।

(२) स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसारपसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ ।

धारा २३६ : अन्तर प्रदेश व्यापार

संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तार वा कुनै प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने बस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको बाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महशुल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाईने छैन ।

३.१.२ कानूनी व्यवस्था

सङ्घीय कानुन **स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४** को दफा (५४) देखि दफा (६३) सम्म स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय सङ्कलन गर्ने अधिकार प्रदान गरिएको छ :

(क) नगरपालिकाको एकल अधिकार:

अ) कर

- ***सम्पत्ति कर:*** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ (संशोधन) को दफा (५५) अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउन पाउने व्यवस्था गरेको छ। यसरी सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ। "घरले चर्चेको जग्गा" भन्नाले घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गासम्म पर्नेछ। घर जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउँदा घर जग्गाको मूल्याङ्कनका आधारहरू देहाय बमोजिम हुनेछन :

  (क) घर र घरजग्गाको आकार, प्रकार, बनौट र उपयोगको अवस्था,
  (ख) घर र घरजग्गाको चलनचल्तीको मूल्य र घरको ह्रास मूल्य,
  (ग) घर र घरजग्गाको व्यापारिक वा आवासीय उपयोगको अवस्था
  (घ) सम्पत्ति करको दर निर्धारण गर्दा नागरिकको जीवनस्तर, आर्थिकस्तर र कर तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा

- ***भूमिकर (मालपोत):*** सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने **(दफा ५६)**
- ***घर जग्गा बहाल कर:*** कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा **(दफा ५७)**
- ***व्यवसाय कर:*** व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा **(दफा ५८)**
- ***सवारी साधन कर:*** टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सामा **(दफा ६४)**
- ***जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर:*** आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, मरेका वा मारिएका जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छालाको व्यवसायिक उपयोग गरे बापत **(दफा ६१)**

आ) शुल्क

- बहाल बिटौरी शुल्क: आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाटबजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत **(दफा ५९)**
- पार्किङ शुल्क: आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत **(दफा ६०)**

इ) सेवा शुल्क (दफा ६२)

- आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केबलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, बञ्जी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा।
- आफूले निर्माण, सञ्चालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा (खानेपानी, बिजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ती, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटबजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोवीघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि)
- अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्याङ्कन सेवा शुल्क
- सिफारिस सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क

ई) बिक्री गर्न सक्ने (दफा ६२ क)

- केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा दफा ६२ क थप गरी गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय अध्ययन तथा परिक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्न पाउने
- आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदि ।
- नेपाल सरकारबाट जारी ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा उत्खनन, बिक्री तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ ले स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्रीबाट सङ्कलित राजश्वमध्ये ६० प्रतिशत स्थानीय सञ्चित कोषमा र ४० प्रतिशत प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था
- मापदण्ड बमोजिम ऐनमा संशोधन नभईसकेको अवस्था

उ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने (दफा ६२ ख)

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई गाउँपालिका तथा नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने ।
- वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

नोट : २०७६ आश्विन २७ गते प्रमाणीकरण गरिएको वन ऐन २०७६ दफा २२ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६२ मा भएको प्रावधानलाई यसरी प्रभावित पारेको छ ।

ऊ) वन विकासको लागि खर्च गर्नुपर्ने (वन ऐन २०७६ दफा २२)

१) उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना बमोजिम आर्जन गरेको वार्षिक आयबाट कम्तीमा २५ प्रतिशत रकम वनको विकास, संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यमा खर्च गरी बाँकी रहेको रकमको कम्तीमा ५० प्रति रकम सम्बन्धित स्थानीय तहसँग समन्वय गरी गरिबी न्यूनीकरण, महिला सशक्तिकरण तथा उद्यम विकास कार्यमा खर्च गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खर्च गरी बाँकी रहेको रकम उपभोक्ता समूहको हितमा प्रयोग गरिनेछ ।

ए) प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने सफारिस, दर्ता, अनुमति, नवीकरण आदिको शुल्क तथा दस्तुर

- **दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ११ को घ को ७)**
  - स्थानीय सहकारी संस्था
  - १०० बाट सम्मको एफएम रेडियो
  - घ वर्गको ठेक्का इजाजत
  - सामुदायिक, संस्थागत, गुठी, सहकारी विद्यालय
  - प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायीक तालिम
  - मातृ भाषामा शिक्षा दिने विद्यालय
  - ट्युसन, कोचिङ्ग
  - औषधि पसल
  - परिवार नियोजन तथा मातृ शिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा
  - ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो र स्लेट जस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग
  - स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म

- स्थानीय तहका पत्र पत्रिका
- जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्था, क्लिनिक
- स्थानीय स्तरका संघ संस्था
- इन्टरनेट, टेली सेन्टर, केवुल तथा तार विहिन टेलिभिजन
- लघु घरेलु तथा साना उद्योग (कार्य जिम्मेवारी मापदण्ड, २०७६ मा प्रदेशको अधिकारमा रहेको)

- नक्सा पास दस्तुर **(दफा ३३ को ४)**
- दण्ड जरिवाना (असविव्यऐ)

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय सङ्कलन गर्ने अधिकार प्रदान गरिएको छ ।

(ख) प्रदेश तथा सङ्घीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (दफा ७ को अनुसूची ४)

- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी
- खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी
- सामुदायिक वनको सञ्चालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी
- पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी
- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले स्थानीय तहहरूलाई प्रदान गरेको राजश्व अधिकार स्थानीय तहले आर्थिक ऐन मार्फत राजश्वको दर तथा सङ्कलनका अन्य आधारहरूको निर्धारण गरी सङ्कलन गर्नु पर्दछ ।

तालिका नं. ८ : प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट (प्रतिशतमा)

क्र.सं.	श्रोतहरू	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
१	पर्वतारोहण	५०	२५	२५
२	विद्युत	५०	२५	२५
३	वन	५०	२५	२५
४	खानी तथा खनिज	५०	२५	२५
५	पानी तथा अन्य स्रोत	५०	२५	२५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, अनुसूची ४

(ग) राजश्व बाँडफाँट (असविव्य, ऐनको दफा ६)

(अ) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने । तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतीय रिक्सामा सवारी साधन करको दर नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने

(आ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिकाले उठाउने ।

(इ) मनोरञ्जन करको दर प्रदेशले लगाउने र नगरपालिकाले उठाउने

(ई) विज्ञापन करको दर नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने

- (आ), (इ) र (ई) बमोजिमको करबाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।
- (अ) बमोजिम प्रदेशले लगाएको र उठाएको सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम ६० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई बाँडफाँट गरिने ।

(उ) नेपाल सरकारले सङ्कलन गरको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्कबाट सङ्कलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने ।

- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँट हुने
- स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने

(ऊ) प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टीको बाँडफाँट आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत

- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी वार्षिक रुपमा प्राप्त हुने

राजश्व बाँडफाँट अन्तर्गत सङ्घीय सरकारबाट सङ्कलन भएको मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी रकमको माथि उल्लेख भए बमोजिमको हिस्सा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। उक्त रकम सङ्घीय सरकारले राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ ।

१) प्रदेश सरकारबाट गरिने बाँडफाँट (दफा ६ क)

त्यसै गरी प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको सवारी करबाट प्राप्त रकमको ४० प्रतिशत रकम पनि राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा सम्बन्धित स्थानीय तहहरूबीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। यसका अतिरिक्त स्थानीय तहबाट सङ्कलन भएको कर तथा शुल्कको ४० प्रतिशत रकम सम्बन्धित प्रदेशलाई पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ ।

तालिका नं. ९ : स्थानीय र प्रदेश तह बीचको राजश्व बाँडफाट

क.सं.	करका क्षेत्रहरू	सङ्कलन गर्ने तह	राजश्व बाँडफाँट (प्रतिशतमा)	
			प्रदेश	स्थानीय तह
१	सवारी साधन कर	प्रदेश	६०	४०
२	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	स्थानीय	४०	६०
३	मनोरञ्जन कर	स्थानीय	४०	६०
४	विज्ञापन कर	स्थानीय	४०	६०

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

२) मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क (दफा ६)

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट उठेको अन्तःशुल्क रकम मध्येबाट उठेको रकमलाई सङ्घीय विभाज्य कोषमा राखी सो रकम मध्ये सङ्घीय सरकारले ७० प्रतिशत, प्रदेशले १५ प्रतिशत र स्थानीय सरकारले १५ प्रतिशत बाँडफाँट गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

तालिका नं. १० : मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्कको बाँडफाँट

क्र.सं.	श्रोतहरू	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
१	मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट)	७०	१५	१५
२	अन्तःशुल्क	७०	१५	१५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, परिच्छेद ३ (६)

(घ) अनुदान (परिच्छेद ४)

सङ्घीय तथा प्रदेश सरकारबाट प्रदान गरिने वित्तीय समानीकरण अनुदान राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। त्यसै गरी सङ्घीय तथा प्रदेश सरकारले आयोगले तोकेको आधार बमोजिम सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने व्यवस्था छ। समपूरक तथा विशेष अनुदानकोलागि स्थानीय तहहरूबाट प्राप्त हुने प्रस्ताव र अनुदान वितरण कार्यविधिको आधार सङ्घीय तथा प्रदेश सरकारले अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ।

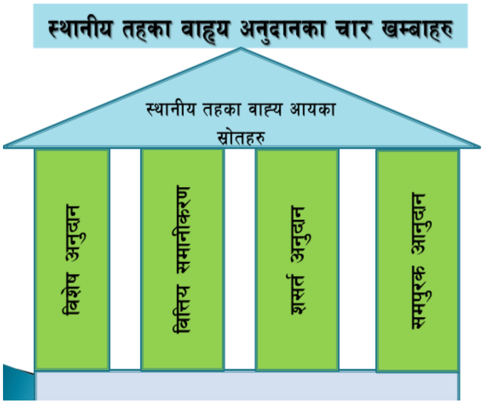

१) ***वित्तीय समानीकरण अनुदान:*** खर्चको आवश्यकता र राजश्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सफारिसमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त **(दफा ८)**

२) ***सशर्त अनुदान:*** कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त **(दफा ९)**

३) ***समपूरक अनुदान:*** पूर्वाधार विकास सम्बन्धी कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त **(दफा १०)**

४) ***विशेष अनुदान:*** कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट **(दफा ११)**

(ङ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण (परिच्छेद ५)

- नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा वैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने
- नेपाल सरकारको सहमति लिएरमात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमा भित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- नेपाल सरकारसँग मनासिव कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने

उपरोक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई व्याख्या गरेको छ। स्थानीय तहले कानून बमोजिम बाहेक आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन्।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था	अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४) मा गरिएको व्यवस्था
- कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनाबाट हुने पैठारी, सामुहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक,	- कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने - गैर करको दर निर्धारण गर्दा वस्तु वा सेवाको लागत, सञ्चालन र सम्भार खर्चलाई आधार मान्नु पर्ने

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था	अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४) मा गरिएको व्यवस्था
सामुहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्रमा कर नलाग्ने - सेवा शुल्क असुली कार्य आफै वा व्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजी साझेदारीबाट गर्न सक्ने	- कर वा गैर कर राजश्वको प्रस्ताव तयार गर्दा वा भैरहेको कर वा गैर कर राजश्वमा परिवर्तन गर्नुपर्दा त्यसको आवश्यकता, औचित्य तथा तथा त्यसबाट पार्ने प्रभाव समेत उल्लेख गर्नु पर्ने - राजश्व प्रस्ताव तयार गर्दा त्यस्तै विषयमा नेपाल सरकार, अन्य प्रदेश वा स्थानीय तहले लगाएका कर वा गैर कर र त्यसको दरसँग यथासम्भव तारतम्यता हुने गरी गर्ने

३.२ आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना

यस भागमा नगरपालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरू परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शीर्षकगत रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरूको खोजी गरिएको छ ।

तालिका नं. ११ : आन्तरिक आय सङ्कलनको विद्यमान अवस्था विवरण

क्र.सं.	आयकाप्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको
क.१	**कर तर्फ**			
१	सम्पत्ति कर	भएको	भएको	भएको
२	भूमिकर (मालपोत)	भएको	भएको	भएको
३	घर जग्गाबहाल कर	भएको	भएको	भएको
४	व्यवसाय कर	भएको	भएको	भएको
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	भएको	नभएको	नभएको
६	जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर	भएको	नभएको	नभएको
७	विज्ञापन कर	भएको	नभएको	नभएको
८	मनोरञ्जन कर	भएको	नभएको	नभएको
क.२.	**अन्य राजश्व**			
ख.	**शुल्क, सेवा शुल्क तथा महशुल**			
१	बहाल बिटौरी शुल्क	भएको	भएको	भएको
२	पार्किङ्ग शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
३	पर्यटन शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
४	परीक्षा शुल्क	भएको	भएको	भएको
५	निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
६	केबलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
८	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको	भएको	भएको
९	अस्पताल सञ्चालन	भएको	नभएको	नभएको
१०	एम्बुलेन्स सञ्चालन	भएको	भएको	भएको
११	दमकल सञ्चालन	भएको	नभएको	नभएको
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क	भएको	भएको	भएको
१३	स्थानीय खानेपानी महसुल	भएको	नभएको	नभएको

क्र.सं.	आयकाप्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको
१४	स्थानीय विद्युत महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
ग.	**दस्तुर**			
१	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
२	सफारिस/प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	भएको	भएको	भएको
४	नाता प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर	भएको	भएको	भएको
घ.	**बिक्री तथा अन्य आय**			
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री	भएको	भएको	भएको
२	काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री	नभएको	नभएको	नभएको
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	भएको	भएको	भएको
४	सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त	नभएको	नभएको	नभएको
५	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	भएको	भएको	भएको
६	न्यायिक दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको
७	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको

माथिको तालिकाका आधारमा विश्लेषण गर्दा नगरपालिकाले कर तर्फ ८ वटा शीर्षकहरूमा कर सङ्कलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ। जसमध्ये नगरपालिकाले हालसम्म ४ वटा शीर्षकहरूको करका दरहरू निर्धारण गरेको छ। सम्पत्ति कर, मालपोत घरजग्गा बहाल कर, व्यवसाय कर सङ्कलन गरिरहेको छ। त्यसै गरी जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर मध्ये कवाडी करको सम्भावना रहेको छ। गैर कर तर्फ समग्रमा जम्मा १४ वटा शीर्षकहरूमध्ये १० वटा शीर्षकहरूबाट आय सङ्कलन गर्ने सम्भावना देखिन्छ। दस्तुर शीर्षकमा सबै शीर्षकबाट र बिक्री तथा अन्य आयभित्र न्यायिक दण्ड जरिवाना र प्रशासनिक दण्ड जरिवानाबाट नगरपालिकाले राजश्व सङ्कलन गरेको छ।

३.३ आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना

यस भागमा नगरपालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरू परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शीर्षकगत रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरूको खोजी गरिएको छ।

३.३.१ कर राजश्व

(क) सम्पत्ति कर

विद्यमान अवस्था :

नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र कुनैपनि व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको सम्पूर्ण घर र जग्गाको एकिकृत रुपमा हिसाब गरी मूल्याङ्कनका आधारमा सम्पत्ति कर लगाउँदै आएको छ। आर्थिक ऐन २०७८ को दफा २ मा अनुसूची (१) बमोजिम सम्पत्ति कर/भूमिकर लगाई असुल उपर गरिनेछ भन्ने उल्लेख गरेको छ। अनुसूची (१) मा वडागत रुपमा जग्गाको स्थान अनुसार सम्पत्तिको मूल्याङ्कन गरिएको छ। सम्पत्ति कर सम्बन्धी दर निर्धारण गरी घर र घरले चर्चेको जग्गाको मूल्याङ्कन दर र घर तथा संरचना ह्रासकट्टी समेत मूल्याङ्कन दर निर्धारण गरिएको छैन। सम्पत्ति करबाट सङ्कलन भएको रकम सम्पत्ति बहाल तथा पट्टा बापतको आयमा लाग्ने कर शीर्षकमा प्रविष्ट गरेको देखिन्छ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट रु १७ लाख ९८ हजार ८ सय १७ सङ्कलन भएको थियो। चालु आ.व.मा सम्पत्ति करमा ११७१ जना करदाताबाट रु ६० लाख अनुमान गरिएकोमा माघ २० गते सम्म रु १० लाख ६३ हजार २ सय ६७ सङ्कलन भइसकेको छ।

सम्भाव्यता :

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस नगरपालिकाको घरसङ्ख्या १६६२१ रहेको छ। विद्यमान कानूनी व्यवस्था अनुसार घर र घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लाग्ने हुँदा १६६२१ करदातासँग घर तथा अन्य संरचना र जग्गा रहेको अनुमान गरिएको छ। यही सङ्ख्यालाई सम्पत्ति करदाता अनुमान गरी सम्पत्ति करको कूल सम्भाव्यता विश्लेषण गरिएको छ।

तालिका नं. १२ : सम्पत्ति कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

सम्पत्ति मूल्य विवरण	करदाता सङ्ख्या (अनुमानित)	औसत करको दर	सम्भाव्य सङ्कलन (रु.)
रु. ५ लाख सम्म	४५००	१००	४५००००
रु. ५ लाख १ देखि १० लाख सम्म	४०००	१५०	६०००००
रु. १० लाख १ देखि २० लाख सम्म	२८००	३५०	९८००००
रु. २० लाख १ हजार देखि ५० लाख सम्म	२०००	२५००	५००००००
रु. ५० लाख १ देखी १ करोड सम्म	२२००	८०००	१७६०००००
रु. १ करोड १ देखि २ करोड सम्म	१०००	१५०००	१५००००००
रु. २ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	१२१	४००००	४८४००००
रु. ५ करोड भन्दा बढी	५०	५००००	२५०००००
जम्मा	**१६६७१**		**४६९७००००**

सुझावहरू

- सम्पत्ति कर सम्बन्धी दर निर्धारण गरी घर र घरले चर्चेको जग्गाको मूल्याङ्कन दर र घर तथा संरचना ह्रासकट्टी समेत मूल्याङ्कन दर निर्धारण गर्नुपर्ने
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार सम्पत्ति कर सङ्कलन गरी बाँकी जग्गामा मालपोत सङ्कलन गर्ने गरी कार्यविधि तयार पारी लागु गर्नुपर्ने
- करदाताको पहिचान गरी विवरण अद्यावधिक गर्ने

(ख) मालपोत वा भूमिकर

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को संशोधनले घर र भौतिक संरचना र चर्चेको दोब्बर सम्मको जग्गामा सम्पत्ति कर तथा बाँकी जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउन सक्ने व्यवस्था गरेको छ। यस व्यवस्था अनुसार यस नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७८ को दफा (२) मा अनुसूची-१ बमोजिम सम्पत्ति कर/भूमिकर लगाई असुल उपर गरिनेछ भन्ने उल्लेख गरेको छ। तर मालपोत कर सङ्कलनका दरहरू अनुसूची-२ मा व्यवस्था गरेको छ।

आ.व. २०७७/७८ मा रु.६१ लाख २६ हजार ८ सय ७४ मालपोतबाट सङ्कलन भएको थियो। यस शीर्षकमा चालु आ.व.मा रु. १५ लाख अनुमान गरिएकोमा माघ २० गतेसम्म रु ३६ लाख ८८ हजार ४ सय २२ सङ्कलन भएको देखिन्छ। यस शीर्षकमा अनुमान गरिए भन्दा २.४५ गुणा बढी सङ्कलन भएको छ।

सम्भाव्यता :

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा व्यवस्था गरे अनुसार घर तथा संरचनाले चर्चेको भन्दा बाहेकको जग्गामा भूमि कर (मालपोत) करको सम्भाव्यता अनुमान गरिएको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस नगरपालिकाको घरसङ्ख्या १६६२१ छ। प्रत्येक घर र घरले चर्चेको जग्गा र सो जग्गाको दोब्बर जग्गामा सम्पत्ति कर लिने प्रावधान अनुसार सम्पत्ति कर लाग्ने जग्गा प्रति घर औषत २ कट्ठा अनुमान गर्दा सम्पत्ति कर लाग्ने जग्गा ३३२४२ कट्ठा हुन आउँछ। यसलाई कटाई खेतीयोग्य जमिन ६३.३ व. कि.मी. कूल भूमिकर योग्य जग्गालाई कट्ठामा बदलेर सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र, आवास क्षेत्र र कृषि क्षेत्र खेत, कृषि क्षेत्र बारी गरी ४ क्षेत्रमा वर्गीकरण गरी जग्गाको मूल्य र उपयोगको आधारमा दर निर्धारण गर्दा भूमिकरको सम्भावना देहायअनुसार रहेको देखिन्छ।

तालिका नं. १३ : मालपोत कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

जग्गा विवरण	करदाता सङ्ख्या (अनुमानित)	क्षेत्रफल कट्ठा	करको दर (रु. प्रति कट्ठा)	सम्भाव्य सङ्कलन रु.
सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र	२२२१	१९३९७	१५	२९०९५७
आवास क्षेत्र	२६००	२२७०७	१२	२७२४८६
कृषि क्षेत्र खेत	५०००	४३६६८	१४	६११३४६
कृषि क्षेत्र पाखो	६८००	५९३८८	१०	५९३८७९
जम्मा	**१६६२१**	**१४५१६०**		**१७६८६६८**

सुझावहरू

- मालपोतको दर निर्धारण गर्दा जग्गाको किसिमको आधारमा नगरी क्षेत्रफल र मूल्याङ्कनको आधारमा गर्ने
- बाटोले छोएको र नछोएको पत्ता लगाउन बाटोको लगत कट्टा गरी भुसूचना प्रणालीमा आवद्ध गर्ने
- मालपोत सङ्कलन कार्यविधि निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने

(ग) घरजग्गा बहाल कर

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७८ को दफा मा नगरपालिका क्षेत्रभित्रको कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक रुपमा बहालमा दिइएमा बहाल रकममा अनुसूची-२ अनुसार बहाल कर लगाई असुल उपर गरिनेछ भनी उल्लेख गरिएको छ र बहाल करको रकम अनुसूची-३ मा राखिएको छ। घरजग्गा बहाल रकम मूल्याङ्कन गर्न घर तथा संरचनाको प्रकार र स्थानको आधारमा प्रति वर्गफिटको दरले बहाल मूल्य निर्धारण गर्ने र सो बमोजिम बहाल रकम निर्धारण गरी कर सङ्कलन गर्ने गरिएको छ। बहाल रकम कूल भाडामा १० प्रतिशतका दरले बहाल कर सङ्कलन गरिरहेको छ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट रु ३० लाख २५ हजार ६ सय ४३ सङ्कलन भएको थियो । चालु आ.व.मा यस शीर्षकमा रु १२ लाख अनुमान गरिएकोमा माघ २० गतेसम्म रु २९ लाख २६ हजार ३ सय १ सङ्कलन भएको छ ।

सम्भावना:

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस नगरपालिकाको घरसङ्ख्या १६६२१ र परिवार सङ्ख्या १८१९१ रहेको छ। घर नभएका परिवार १५७० रहेको छ। यो सङ्ख्याको १० प्रतिशत परिवार एकाघरका भएका र एउटै घरमा बसेको अनुमान गर्दा बाँकी १४१३ परिवार भाडामा बसेको अनुमान गर्न सकिन्छ। एक घरमा औषत २ परिवार भाडामा बसेको अनुमान गर्दा घर भाडामा लगाउने परिवार सङ्ख्या ७०७ हुन आउँछ। ती मध्ये व्यक्तिगत प्रयोजनको लागि भाडामा दिने परिवार ६०७ र व्यवसायिक प्रयोजनको लागि १०० घर अनुमान गरिएको छ। बहाल रकमको १० प्रति कर सङ्कलन गर्दा यसबाट सङ्कलन हुन सक्ने रकम देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका नं. १४ : घरबहाल कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	प्रयोजनका आधारमा बहाल लिने करदाता	बहालमा भएको घरजग्गा सङ्ख्या	औषत मासिक भाडा रकम	जम्मा वार्षिक भाडा असुली	प्रस्तावित करको दर	घर बहाल कर
		(क)	(ख)	(ग)	(घ)	(ङ)
		अनुमानित	अनुमानित	क x ख x१२	प्रतिशत	ग को १० प्रतिशत
१	अडिट गर्ने संस्थागत प्रयोजनले व्यवसायीक फर्म, वित्तिय तथा सार्वजनिक संस्थाहरूलाई बहालमा लगाउने (औषत मासिक रु. १५००० भाडा आर्जन गर्ने)	१००	१५,०००	१८,०००,०००	१०	१,८००,०००
२	घरयासी प्रयोजनले बहालमा लगाउने (औषत मासिक रु. २५०० भाडा आर्जन गर्ने)	६०६	२५००	१८,१८०,०००	१०	१,८१८,०००
	जम्मा	७०६		३६,१८०,०००		३,६१८,०००

सुझावहरू

- घर जग्गा बहाल असुलीको कार्यविधि निर्माण गर्ने
- बहालमा लगाइएको जग्गा तथा घरको लगत सङ्कलन गर्ने
- घरजग्गा बहाल रकम मूल्याङ्कन गर्ने घर तथा संरचनाको प्रकार र स्थानको आधारमा प्रति वर्गफिटको दरले बहाल मूल्य निर्धारण गर्ने र सो बमोजिम बहाल रकम निर्धारण गरी कर सङ्कलन गर्ने

(घ) व्यवसाय कर

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७८ को दफा (४) मा नगर क्षेत्रभित्र व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारका आधारमा व्यवसाय कर लगाई असुल उपर गरिने व्यवस्था गरेको छ। यसका करका दरहरू अनुसूची-१५ मा दिइएको छ भनिएकोमा अनुसूची-४ मा दिइएको छ।

आ.व.२०७७/७८ मा व्यवसाय करको शीर्षकबाट आय सङ्कलन भएको देखिंदैन । चालु आ.व.मा कुल १६५८ करदाताबाट रु १३ लाख अनुमान गरिएकोमा माघ २० गते सम्म रु १५ लाख ७१ हजार ३ सय ८४ सङ्कलन भएको अवस्था छ । यस शीर्षकमा अनुमान भन्दा बढी सङ्कलन भइसकेको अवस्था छ ।

सम्भावना:

नगरपालिकासँग व्यवसाय सम्बन्धी पूर्ण तथ्याङ्क उपलब्ध छैन । विगतका आ.व.को व्यवसाय करमा सङ्कलन भएको आधारमा र हरेक वर्ष नयाँ व्यवसाय दर्ता भएको आधारमा आगामी आ.व.मा कुल १७०० व्यवसायबाट वार्षिक औषत रु १५०० शुल्क लिंदा व्यवसाय करमा रु २५ लाख ५० हजार सङ्कलन हुने अनुमान गरिएको छ ।

सुझावहरू

- व्यवसायीहरूको तथ्याङ्क निकालेर व्यवसायको प्रकृति र पूँजीगत लगानीको आधारमा वर्गीकरण गर्ने र दर निर्धारण गर्ने
- नगरपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्नका लागि नगरकार्यपालिकाबाट व्यवसाय सञ्चालन इजाजत लिनुपर्ने व्यवस्था गर्न पथरी शनिश्चरे उद्योग वाणिज्यसँग सहकार्य तथा समन्वय गर्ने
- व्यवसाय कर सङ्कलनको लागि वर्षमा १ पटक व्यवसाय कर सङ्कलन अभियान सञ्चालन गर्ने
- व्यवसायीहरूले कर चुक्ता प्रमाणपत्र लिंदा व्यवसाय नवीकरण गरेको प्रमाण अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्ने नीति निर्माण गरी आन्तरिक राजश्व कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय तथा उद्योग वाणिज्य संघ कार्यालयसँग सहकार्य गर्ने

(ङ) जडीबुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले ऊन, जडीबुटी, कवाडी, माल, र प्रचलित कानूनले निषेध गरेको जीवजन्तु बाहेकका अन्य मृत वा मारिएका जीवजन्तुहरूको हाड, सिङ, प्वाख, छाला, जस्ता वस्तुको व्यवसायिक कारोबार गरेवापत कर लगाई असुल उपर गर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस नगरपालिकाको आर्थिक ऐनको दफामा यस शीर्षकलाई उल्लेख गरिएको छैन तर यसका दरहरू अनुसूची-१८ मा हाट कर भन्ने शीर्षकमा उल्लेख गरिएको छ ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट र आय सङ्कलन नभएको र चालु आ.व.मा पनि यस शीर्षकबाट माघ २० गते सम्म आय सङ्कलन भएको देखिंदैन ।

सम्भावना

सरोकारवालासँगको छलफलको आधारमा यस नगर क्षेत्रमा कागज, फलाम, टिन, बोत्तल जस्ता कवाडीजन्य वस्तुहरू पाइन्छन र विविध कारणले यसलाई करको दायरामा ल्याउन नसकेपनि आगमी दिनमा कवाडी सामानको कारोबार गर्ने व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याई बजार भन्दा बाहिर लगि सञ्चालन गराउन सकेमा वार्षिक रु ३ लाख सङ्कलन गर्न सकिने अनुमान गरिएको छ ।

सुझावहरू

- जडीबुटी, कवाडी तथा जीवजन्तु कारोबार इजाजत दस्तुर र करको दर निर्धारण गर्ने
- यसको व्यवसायिक कारोबार गर्नेलाई इजाजत गरी कारोबारको आधारमा कर सङ्कलन गर्ने
- कवाडी करको न्यूनतम अंक निर्धारण गरी ठेक्का प्रक्रियाबाट आय सङ्कलन गर्ने

(च) विज्ञापन कर

विद्यमान अवस्थाः

नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा राखिने होर्डिङ बोर्ड, साइन बोर्ड, डिजिटल बोर्ड, ग्लो बोर्ड र स्टल आदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्ने व्यवस्था छ। नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा यस सम्बन्धी विज्ञापन कर सम्बन्धी कुनै कुरा उल्लेख गरको छैन।

यसबाट आ.व.२०७७/७८ मा कुनै पनि रकम सङ्कलन भएको छैन। चालु आ.व.का लागि यस शीर्षकमा रकम अनुमान नगरिएको र माघ २० गतेसम्म रकम सङ्कलन नभएको स्थिति रहेको छ।

सम्भावनाः

नगरपालिकामा सूचीकृत कम्पनी तथा छलफलको आधारमा नगर क्षेत्रभित्र विभिन्न स्थानमा गरी करिब ११६ वटा विभिन्न विज्ञापनका सामग्री राखिएको अनुमान गरिएको छ। सोही अनुमानका आधारमा विश्लेषण गरी विज्ञापन करको देहायअनुसार सम्भाव्यता एकिन गरिएको छ :

तालिका नं. १५ : विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

विज्ञापन सामाग्रीको साइज अनुसार सङ्ख्या				औषत दर प्रति गोटा (रु.)	सम्भाव्य रकम (रु.)
ठूला	मध्यम	साना	जम्मा		
५	१०	२०	३५	१५००	५२५००
१४	१५	२०	४९	५००	२४५००
१०	१०	१२	३२	७००	२२४००
२९	**३५**	**५२**	**११६**	**२७००**	**९९४००**
				६०%	५९६४०

सुझावहरू

- विज्ञापन सामग्री तथा प्रयोग भएका स्थानका सन्दर्भमा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने
- सङ्कलित विवरण अनुसार विज्ञापनको करको दर निर्धारण गर्ने
- न्युनतम सङ्कलन हुन सक्ने गरी ठेक्का अंक गणना गर्ने र ठेक्का दिने

(छ) सवारी कर (साना सवारी)

विद्यमान अवस्था :

विद्यमान व्यवस्था अनुसार नगर क्षेत्रभित्र टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, ईरिक्साको दर्ता र नवीकरण वापत सवारी कर लगाउने अधिकार रहेको छ। सो व्यवस्था अनुसार नगरपालिकाले आर्थिक ऐन, २०७८ मा नगरपालिका क्षेत्र भित्र ठेगाना रहने गरी दर्ता भएका पथरी शनिश्चरेनगर क्षेत्रभित्र चल्ने सवारी साधनमा वार्षिक कर लगाउने गरी दर निर्धारण गरेको छैन। साना सवारी साधनलाई निर्णय गरेर नै निशुल्क गराइएको अवस्था रहेको छ। आर्थिक ऐनका अनुसूची १५ मा सवारी साधन बिक्रेता दस्तुर भन्ने शीर्षकमा दुई पाङग्रे र चार पाङग्रे सवारी साधनमा बिक्रेता कर उल्लेख गरिएको छ जुन कानून सम्मत देखिदैन।

सवारी साधन कर तर्फ गत आ.व.मा कुनै रकम सङ्कलन भएको छैन र चालु आ.व.को लागि अनुमान समेत गरिएको छैन। चालु आ.व. को माघ २० गते सम्म कुनै रकम समेत सङ्कलन नभएको देखिन्छ।

सम्भावना :

नगरपालिका क्षेत्रमा सडक यातायातको विकास र विस्तारसँगै करिब १०० वटा साना सवारी साधनहरू सञ्चालनमा रहेको अनुमान गरिएको छ । नगरपालिकाले प्रति सवारी साधन दर्ता तथा नवीकरण वापत रु. १५०० कर निर्धारण गर्दा यसबाट वार्षिक रु.१५००० सङ्कलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

तालिका नं. १६ : साना सवारी कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

सवारी साधन	अनुमानित सङ्ख्या	रजिष्ट्रेशन दस्तुर	जम्मा सम्भाव्य रकम रु
अटो रिक्सा, ई रिक्सा	१००	१५००	१५०००

३.३.२ गैर कर राजश्व

(क) ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा तथा माटोजन्य वस्तु बिक्री

विद्यमान अवस्था :

केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७५ को दफा ६२ क थप गरी गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय अध्ययन तथा परिक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्न सक्ने प्रावधान राखेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा भएको यस संशोधनसँगै यस शीर्षकको राजश्व स्थानीय तहको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र पर्दछ । नेपाल सरकारबाट जारी ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा उत्खनन, बिक्री तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ ले स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्रीबाट सङ्कलित राजश्व मध्ये ६० प्रतिशत स्थानीय सञ्चित कोषमा र ४० प्रतिशत प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । तर सो अनुसार ऐनमा संशोधन भई नसकेको अवस्था छ ।

विद्यमान कानूनी व्यवस्था अनुसार वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र नियमावली २०७७ को व्यवस्था अनुसार संक्षिप्त वातावरण अध्ययन, प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातवरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको समेत व्यवस्था गरिएको छ र सो अनुसार अध्ययनको सफारिसका आधारमा बिक्री दर निर्धारण गरी नगरपालिकाले ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, भरान बिक्री गर्न सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ ।

आ.व. २०७६÷०७७ मा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, ग्राभेल बिक्रीबाट रु १८ लाख ५३ हजार ८ सय २० सङ्कलन भएको थियो । चालु आ.व.मा यस शीर्षकमा ५० लाख अनुमान गरिएकोमा माघ २० गतेसम्म रु ६३ लाख ६० हजार रकम सङ्कलन भएको देखिन्छ ।

सम्भावना:

प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण प्रतिवेदन अनुसार डाँस खोलाको विभिन्न घाटबाट १२४३९ घन मिटर नदीजन्य पदार्थ बिक्री गर्न सकिने देखिएको छ । सङ्कलन र बिक्रीको लागि प्रदेश नं १ को आर्थिक ऐन २०७८ अनुसारको अनुसूची ४ मा नदीजन्य पदार्थको बिक्री दर नदीजन्य पदार्थ अनुसार फरक फरक तोकिएको छ । यहाँको खोलामा वालुवा र गिट्टीको प्रचुरता भएकोले यी दुबै पदार्थको औषत बिक्री दरको आधारमा सङ्कलन हुन सक्ने आय अनुमान गरिएको छ । यस बिक्री दरको आधारमा नदीजन्य पदार्थको बिक्रीबाट कुल रु २ करोड ३६ लाख ९ हजार ६ सय ५१ सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ । यस आम्दानीको ६० प्रतिशत हिस्सा रु १ करोड ४१ लाख ६५ हजार ७ सय ९१ प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

तालिका नं. १७ : वातावरणीय अध्ययन गरिएका उत्खनन स्थलहरू नदीजन्यपदार्थ बिक्री सम्भावना

घाट नं	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण (घ.मि)	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण (घ.फि.)	बिक्री रकम प्रति घ.फि.(रु.)	सम्भाव्य बिक्री रकम (रु.)	बाँडफाँटबाट प्राप्त (६० प्रतिशत)
१	१८१३५	६४०३४६.८५	५.३८	३४४१८६४	२०६५११९
२	३६२८८	१२८१३२९.२८	५.३८	६८८७१४५	४१३२२८७
३	२०२५०	७१५०२७.५	५.३८	३८४३२७३	२३०५९६४
४	१०१२५	३५७५१३.७५	५.३८	१९२१६३६	११५२९८२
५	१६३३५	५७६७८८.८५	५.३८	३१००२४०	१८६०१४४
६	२३२६५	८२१४८७.१५	५.३८	४४१५४९३	२६४९२९६
जम्मा	**१२४३९८**	**४३९२४९३**	**७.००**	**२३६०९६५२**	**१४१६५७९१**

नोट : १ घन मीटर बराबर ३५.३१ घन फिट

(ख) बहाल बिटौरी शुल्क

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिकाले आफूले रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाटबजार, सरकारी र सार्वजनिक जग्गाको उपयोग गरेबापत बहाल बिटौरी शुल्क लगाउन पाउने कानूनी व्यवस्था अनुसार पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७८ को दफा (५) मा बहाल बिटौरी कर सम्बन्धी उल्लेख गरिएको छ। यसको दर अनुसुची (३) मा उल्लेख गरिएको भनिएता पनि यसका दरहरू अनुसूची (१८) मा हाट करको शीर्षकमा उल्लेख गरिएको छ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट रु ७ लाख ६३ हजार ८ सय १७ सङ्कलन भएको थियो। चालु आ.व.मा बहाल बिटौरी शुल्कबाट १० लाख रुपैया सङ्कलन हुने अनुमान गरिएकोमा माघ २० गते सम्ममा रु १४ लाख ५ हजार ६ सय ७५ सङ्कलन भएको देखिन्छ।

सम्भावना:

यस नगरपालिकमा ६ वटा स्थानहरूमा हाटबजारहरू सञ्चालनमा ल्याइएको छ। ती हाटबजारहरूमा विगत देखिनै बहाल बिटौरी शुल्क सङ्कलन हुँदै आएको छ। विगतमा सङ्कलन भएको रकमको आधारमा यस शीर्षकमा रु २१ लाख ८१ हजार ८ सय ४ सङ्कलन हुन सक्ने सम्भावना रहेको छ।

तालिका नं. १८ : हाटबजार सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	हाट बजारको नाम	कूल सङ्कलन सम्भावना (रु)
१	कुशल बजार	१४९१६००
२	पथरी बजार	५०९६३०
३	शनिश्चरे बजार	४४७४८
४	कीर्तिपुर बजार	६८३६५
५	सोमबारे बजार	३३५६१
६	हसन्दह	३३९००
	जम्मा	२१८१८०४

सुझावहरू

- बहाल बिटौरी शुल्कलाई आर्थिक ऐनको दफामा उल्लेख गरी अनुसूचीमा दर उल्लेख गर्ने
- बहाल बिटौरी शुल्क लिन सकिने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी लगत निकाल्ने

(ग) नक्सा पास दस्तुर

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्र भित्र नयाँ घर तथा भवन निर्माण गर्दा वस्ती विकास तथा भवन निर्माण आधारभूत मापदण्ड २०७२ र स्थानीय सरकारले निर्माण गरेको भवन निर्माण मापदण्ड अनुसार नक्सा पास गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। यो नियम लागु हुनु पूर्व निर्माण भएका भवनको अभिलेखीकरण वापत दस्तुर लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। माथि उल्लेखित अवस्था अनुसार यस नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा नक्सापास सम्बन्धी दरहरू उल्लेख गरेको छ।

आ.व.२०७७/७८ मा घरको नक्सापासबाट रु २३ लाख ८२ हजार १ सय ९७ सङ्कलन भएको थियो। चालु आ.व. मा यसबाट रु २० लाख सङ्कलन हुने अनुमान गरिएकोमा माघ २० गते सम्ममा रु २६ लाख ६३ हजार ६ सय ९९ सङ्कलन भएको छ। यस शीर्षकमा अनुमान भन्दा १.३ गुणा बढी सङ्कलन भइसकेको छ।

सम्भावना:

यस नगरपालिका क्षेत्रमा हालका दिनमा आवासीय र व्यापारिक दुवै वर्गका भवन निर्माण भइरहेको छ। आगामी आ.व.मा नगरपालिका क्षेत्रमा करिब १५५ वटा भवन निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार बन्ने, ३०० वटा घरहरू अभिलेखीकरण गरिने, ३० वटा कच्ची घरहरू निर्माण हुने अनुमान गर्दा रु ४६ लाख ५ हजार दस्तुर सङ्कलन हुने सम्भावना रहेको छ।

तालिका नं. १९ : नक्सा पास दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

भवनको किसिम र बनोट	आगामी आ.व.को अनुमान	दर प्रति वर्ग फिट	औषत क्षेत्रफल (व.फि.)	कूल सम्भावना रकम (रु.)
भवन निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार बनेका घर	१५५	७.५	१६००	१८६००००
अभिलेखीकरण	३००	७.५	१२००	२७०००००
कच्ची घर	३०		१५००	४५०००
जम्मा	४८५			४६०५०००

(घ) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर (दर्ता तथा अनुमति दस्तुर)

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले एफ एम रेडियो सञ्चालन, घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्यूसन, कोचिङ, औषधी पसल, प्लटिङ्ग, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग आदि कार्य गर्नको लागि अनुमति दिन र सो बापत दस्तुर सङ्कलन गर्न सक्ने प्रावधान छ। नगरपालिकाले ***"घ" वर्गका निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि२०७५*** तयार गरी सोही अनुरुप इजाजत पत्र दिने र सो बापत दस्तुर सङ्कलन गरिरहेको भएता पनि सो को व्यवस्था आर्थिक ऐनमा गरेको देखिदैन।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट रु १२ लाख ५९ हजार १ सय ९० रकम सङ्कलन भएको थियो। चालु आ.व.मा रु ७ लाख अनुमान गरिएको र चालु आ.व. को माघ २० गते सम्म रु ९ लाख १९ हजार २ सय रकम सङ्कलन भएको देखिन्छ ।

सम्भावनाः

नगरपालिका क्षेत्रमा सञ्चालनमा रहेका स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, "घ" वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, सहकारी, विद्यालय आदि अनुमति प्रमाणपत्र दिई नियमित गर्नुपर्ने तथा नयाँ सञ्चालनमा आउन चाहनेलाई इजाजत दिने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। यस अध्ययनको क्रममा गरिएको छलफलमा हाल १४२ वटा उल्लिखित व्यवसायिक फर्महरू रहेको अनुमान गरिएको छ। त्यस्ता संस्थाहरूलाई दर्ता तथा अनुमति प्रदान गर्दा व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुरबाट रु ३ लाख ६९ हजार ५ सय सङ्कलनको सम्भावना देहाय अनुसार रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. २० : व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	व्यवसायको प्रकार	सङ्ख्या	औषत दर	कूल संभावना रकम (रु.)
१	घ वर्गका निर्माण व्यवसाय	१५	१५०००	२२५०००
२	फार्मेसी, निजी विद्यालय, तालिम प्रदायक संस्था	२५	१०००	२५०००
३	स्थानीय व्यवसायिक फर्म	३५	१५००	५२५००
४	सहकारी	६७	१०००	६७०००
	जम्मा	१४२		३६९५००

सुझावहरू

- यसमा एफएम, रेडियो, विद्यालय स्थापना, व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युशन, कोचिङ, औषधी पसल, प्लटिङ, ढुङ्गा गिट्टी सर्वेक्षण, उत्खनन्, उपयोग गरे बापतको अनुमति दिन र दस्तुर सङ्कलन गर्न सक्ने ।
- आर्थिक ऐनमै दर्ता अनुमति दस्तुर दर निर्धारण गरी सङ्कलन गर्ने
- अनुमति नलिई सञ्चालन गरेमा दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने
- लाइसेन्स प्राप्त व्यक्तिले मात्र कार्य गर्न पाउने भएमा सोको गुणस्तर बढाउने र यसबाट पटके दस्तुर बढ्ने

(ङ) सेवा शुल्क

सम्पत्ति तथा आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्क (अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क)

विद्यमान अवस्था :

नगरपालिकाले कानून बमोजिम घरजग्गा लगायत अन्य अचल सम्पत्ति र आयस्रोत मूल्याङ्कन गरी दिए वापत मूल्याङ्कन सेवा शुल्क लिन पाउने व्यवस्था गरेको छ। सो व्यवस्था अनुसार नगरपालिकाले आर्थिक ऐन २०७८ मा सम्पत्ति र आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्कको अलग्गै दर निर्धारण गरेको छैन ।

आ.व. २०७७/८९ मा सम्पत्ति मूल्याङ्कन वापत रु ३ लाख २१ हजार ९ सय ८५ सङ्कलन भएको छ। चालु आ.व. मा यस शीर्षकमा रु १० लाख अनुमान गरिएकोमा माघ २० गते सम्ममा रकम सङ्कलन भएको अवस्था छैन ।

सम्भावना :

नगरपालिकाले प्रदान गर्ने घरजग्गा लगायत सम्पत्तिको मुल्याङ्कन र आयश्रोत मूल्याङ्कन सम्बन्धी सेवा वार्षिक १०० घरपरिवारले उपयोग गर्ने र सो वापत रु. २००० शुल्क निर्धारण गर्दा आगामी आ.व.मा सम्पत्ति तथा मूल्याङ्कन सेवा शुल्कबाट करिब रु. २ लाख सेवा शुल्क सङ्कलन हुने अनुमान गरिएको छ ।

(च) सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको भवन, जग्गा, औजार तथा अन्य उपकरणहरू जस्ता सरकारी सम्पत्तिहरू बहालमा लगाउन सक्दछ । हाल यस नगरपालिकाले एम्बुलेन्स र नगरपालिकाको मातहतमा रहेका ११ वटा सटरहरू भाडामा लगाउने गरेको देखिन्छ । एम्बुलेन्स र नगरपालिकाको मातहतमा रहेका सटरहरू भाडामा भाडा दर आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरेको पाइदैन ।

आ.व. २०७७/७८ मा सम्पत्तिको बहालबाट रकम सङ्कलन भएको देखिदैन । चालु आ.व.मा यस शीर्षकमा आय अनुमान गरिएको छैन । चालु आ.व.को माघ २० गतेसम्ममा यस शीर्षकमा आय सङ्कलन गरिएको छैन ।

सम्भावना :

यस नगरपालिकाले ३ वटा एम्बुलेन्स र सटरहरूमा भाडा सङ्कलन गर्दै आएको छ । सरोकारवालाहरूसँगको छलफलको आधारमा र विगतका आ.व.मा भएको सङ्कलनका आधारमा एम्बुलेन्स भाडाबाट वार्षिक ७ लाख र सटरहरूबाट रु १९ लाख ६९ हजार ८ सय ८८ आय सङ्कलन गर्न सक्ने अवस्था देखिन्छ ।

क्र.स.	वहालमा लगाउने सम्पत्तिको विवरण	परिमाण	भाडा दर	कूल सम्भावना रकम (रु.)
१.	एम्बुलेन्स	३	लमसम	७०००००
२.	सटरहरू	११	१०९७७	१२६९८८८
	जम्मा			१९६९८८८

सुझावहरू

- एम्बुलेन्स र सटरहरूको भाडा दर आर्थिक ऐनमा पनि उल्लेख गर्ने

(च) सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर

विद्यमान अवस्था:

नगरपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडाबाट सङ्कलन गरी आएको छ । आ.व. २०७७÷०७८ मा सिफारिस दस्तुरबाट रु ५० लाख ४ हजार ३ सय ७६ रकम सङ्कलन भएको थियो । व्यक्तिगत घटना दस्तुरबाट ३ लाख ६२ हजार ८ सय १८, नाता प्रमाणित दस्तुर रु १ लाख ४१ हजार ६ सय ३० र अन्य दस्तुरबाट रु ५ लाख ९८ हजार ७ सय ४७ सङ्कलन भएको थियो । चालु आ.व.को माघ २० गतेसम्म सिफारिस वापत रु २९ लाख ८२ हजार ३५, व्यक्तिगत घटना दस्तुरबाट रु ४ लाख २४ हजार ४२, नाता प्रमाणित दस्तुर रु १ लाख ५७ हजार १ सय र अन्य दस्तुरबाट १६ लाख १२ हजार ७ सय ३४ सङ्कलन भइसकेको छ ।

सम्भावना:

नगरकार्यपालिका कार्यालय र वडा कार्यलयहरूबाट वार्षिक रुपमा हुने सिफारिस घटना दर्ता दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर, र अन्य दस्तुर गरी जम्मा २७२५० वटा सिफारिस हुने अनुमान गरिएको छ। शीर्षकगत रुपमा भन्दा सिफारिस वापत रु ४४ लाख, व्यक्तिगत घटना दस्तुरबाट रु ६ लाख, नाता प्रमाणित दस्तुर रु ५ लाख अन्य दस्तुरबाट रु ४ लाख ३७ हजार ५ सय सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ। सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर मध्ये सिफारिस दस्तुर, व्यक्तिगत घटना विलम्ब दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर र अन्य दस्तुर गरी जम्मा रु ५९ लाख ३७ हजार ५ सय सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

तालिका नं. २१ : सफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	सिफारिस प्रमाणीकरणको विवरण	सङ्ख्या	औषत दर (रु.)	कूल सम्भावना
		आगामी आ.व.को अनुमान		रकम (रु.)
१	सिफारिस दस्तुर	२२०००	२००	४४०००००
२	घटना दर्ता दस्तुर	३०००	२००	६०००००
३	नाता प्रमाणित दस्तुर	१०००	५००	५०००००
४	अन्य दस्तुर	१२५०	३५०	४३७५००
	जम्मा	**२७२५०**		**५९३७५००**

(ज) फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क

विद्यमान अवस्था :

नगरपालिकाले फोहोरमैला सङ्कलन तथा व्यवस्थापन सेवा दिए वापत शुल्क लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। हाल नगरपालिकाले आर्थिक ऐनमा यस सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छैन। यस शीर्षकबाट पूर्ण व्यवस्थित रुपमा रकम सङ्कलन गर्न नसकिएको र सङ्कलन भएको रकमलाई पनि प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क भनि राखिएको छ। जुन कानून सम्मत छैन।

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा फोहरमैला व्यवस्थापनबाट कुनै रकम सङ्कलन नभएको र चालु आ.व.मा अनुमान नगरिएको र माघ २० गतेसम्म आय सङ्कलन नभएको स्थिति छ।

सम्भावना :

सरोकारवालासँगको छलफलको आधारमा यस शीर्षकमा विगतको आ.व.मा सङ्कलन भएको आधारमा यसबाट एक मुष्ठ रु ५ लाख सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

परिच्छेद चारः आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता तथा सङ्कलन अवस्था

४.१ राजश्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण

पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाले राजश्व परिचालनको अवस्थामा सुधार ल्याउनकोलागि लिन सक्ने नीतिगत व्यवस्था यस प्रकार रहेको छ :

क. निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना र छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहन स्वरुप छुटको व्यवस्था गरिनेछ ।

ख. विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गरिनेछ ।

ग. जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गरि ठेक्कामा दिइनेछ ।

घ. साना सवारी साधनको लगत सङ्कलन गरी करको दायरामा ल्याइनेछ ।

ङ. विभिन्न कर दस्तुरहरूको बारेमा स्थानीय संचार माध्यम मार्फत प्रचार प्रसार गर्ने गरिनेछ ।

च. स्थानीय सञ्चार माध्यमको अधिकतम् प्रयोग गरी करदाताहरूलाई कर तिर्न सुसुचित गरिनेछ ।

छ. नगरकार्यपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयहरू र बजार क्षेत्रमा करबाट सङ्कलन भएको रकम खर्च हुने शीर्षक समावेश गरी फ्लेक्स प्रिन्ट बनाई टाँसिनेछ ।

ज. नगरपालिकाको आम्दानी र खर्च (विशेष गरी आन्तरिक राजश्व तथा तिनको उपयोग) नियमित रुपमा सार्वजनिक गरिनेछ ।

झ. कर सङ्कलनमा हुन सक्ने चुहावटलाई ध्यानमा राखी अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाउने छ ।

ञ. राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू र वडा सचिवहरूलाई राजश्व संकेत अनुसार राजश्व सङ्कलन गर्न आवश्यक तालिम उपलब्ध गराइनेछ ।

ट. फोहरमैला व्यवस्थापन गरी आर्थिक ऐनमा सेवा शुल्क निर्धारण गरी अशुल उपर गरिनेछ ।

४.२ राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान

सङ्कलित सूचनाको अध्ययन तथा विश्लेषण र छलफल कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावको आधारमा पहिचान भएका यस नगरपालिकाको राजश्व सुधारको लागि गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरू देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

- सरोकारवालासँग अन्तरक्रिया तथा छलफल गरी व्यवसायीहरूलाई नगरपालिका कार्यालयमा दर्ता गराउने
- व्यवसायीहरूलाई उनीहरूले तिर्नुपर्ने राजश्वको जानकारी मोबाइलमा पठाउने
- अनुगमन समिति गठन गरी राजश्व तिरे नतिरेको एकिन गरी नतिरेका भए फोनबाट जानकारी गराउने
- कर समयमै तिर्नेलाई पुरस्कार र नतिर्नेलाई जरिवानाको व्यवस्था गर्ने
- करदाताहरूलाई राजश्व सम्बन्धी जानकारी गराई कर तिर्नु हाम्रो दायित्व हो भन्ने बोध गराउनु
- करदाताको दायरा पहिचान गरी तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने करको दायरा अभिवृद्धि गर्ने
- वडा कार्यालयले करदाताको अभिलेख चुस्त दुरुस्त राख्ने र करको दायरामा ल्याउन नीति नियम बनाउने
- वडा कार्यालयको क्षमता अभिवृद्धि गरी बैंक मार्फत कर सङ्कलनको व्यवस्था मिलाउने

४.३ आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता

४.३.१ राजश्व प्रशासन तथा परिचालनको अवस्था

क) राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

राजश्व शाखामा अधिकृतस्तर छैटौं, पाँचौ, र चौथो तहको कर्मचारीहरूबाट कार्यसम्पादन भइरहेको छ।

ख) कार्यकक्ष तथा कार्यस्थलको प्रर्याप्तता

राजश्व शाखाको लागि २ वटा कोठाको व्यवस्था गरिएको छ। १० वटा वडाहरूको कार्यालयमा राजश्व सङ्कलनकालागि सफ्टवेयर जडान गरी राजश्व सङ्कलन गर्ने गरिएको छ।

ग) फर्निचर, कम्प्यूटर, प्रिन्टर, यातायातका साधन तथा अन्य भौतिक सुविधाहरू

यस शाखामा ३ वटा कम्प्युटर, ३ वटा प्रिन्टर (१ वटा स्क्यानर सहितको), २ वटा टेबल र २ वटा दराजको व्यवस्था गरिएको छ।

घ) राजश्व परिचालन सम्बन्धी प्रक्रियागत र प्रशासनिक व्यवस्था

स्थलगत अवलोकन तथा विभिन्न सूचनाका आधारमा हेर्दा हाल नगरपालिकाको राजश्व परिचालनको प्रशासनिक व्यवस्था देहायअनुसार रहेको छ :

- राजश्व शाखाका लागि बेग्लै कार्यकक्षको व्यवस्था गरी कम्प्युटर, प्रिन्टर, सफ्टवेयर तथा फर्निचरको व्यवस्था गरिएको छ।
- नगरपालिकाले राजश्व सङ्कलनको लागि सांग्रिला कम्पनीको सफ्टवेयरबाट राजश्व सङ्कलन गर्दै आएको छ। आर्थिक ऐनमा भएका कर तथा गैर करका दरलाई राजश्वका संकेत अनुसार उक्त सफ्टवेयरमा सेट गरी राजश्व सङ्कलन गर्दै आएको छ।
- नगरपालिकाको राजश्व शाखा तथा १० वटै वडा कार्यालयहरूमा उक्त सफ्टवेयर जडान गरी कम्प्युटरको प्रयोग गरी बिल काटिँदै आएको छ।
- राजश्व सफ्टवेयर सञ्चालन सम्बन्धी वडा कार्यालयका सम्बन्धित कर्मचारीहरू तथा राजश्व शाखाका कर्मचारीहरूलाई राजश्व सम्बन्धी ज्ञानको कमी रहेको देखिन्छ।
- सफ्टवेयरमा राजश्वका शीर्षकहरू हाल नेपाल सरकारले व्यवस्था गरेको राजश्व कोड तथा शीर्षक अनुसार पुरा नभएकाले सङ्कलन गरिएको राजश्वका शीर्षकहरू नमिल्दा अन्य करमा रकम काटिने गरेको छ।

नगरकार्यपालिका कार्यालयबाट देहायका शीर्षकमा राजश्व सङ्कलन हुने गरेको छ :

- ठेक्का बन्दोवस्त भई सङ्कलन हुने आय
- नक्सापास दस्तुर
- बोलपत्र बिक्री
- घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत दस्तुर
- स्कुलको सफारिस तथा अनुमती दस्तुर
- वडा कार्यालयबाट सङ्कलन गर्न नमिल्ने विविध सिफारीश दस्तुरहरू
- दण्ड तथा जरिवाना आदि।

माथि उल्लेखित बाहेकका निम्नलिखित राजश्व वडा कार्यालयले नै सङ्कलन गर्ने गरेको छ :

- मालपोत
- सम्पत्ति कर
- घटना दर्ता विलम्ब दस्तुर
- चार किल्ला प्रमाणित
- घरबाटो सिफारिस
- जग्गा नामसारी सिफारिस
- जाति सिफारिस
- आय स्रोत प्रमाणित
- कर चुक्ता सिफारिस
- नाता प्रमाणित दस्तुर
- विद्युत जडान तथा नाम सारी सिफारिस
- बहाल कर
- नक्सापास सिफारिस
- कृषि फर्म सिफारिस
- व्यवसाय कर
- घरजग्गा बहाल कर
- जरिवाना आदि ।

- वडा कार्यालयहरूबाट सङ्कलित राजश्व अनलाइन प्रविधिबाट बिल काट्ने र उठेको रकम दैनिक/साप्ताहिक रुपमा बैंक दाखिला गर्ने गरिएको छ ।
- आर्थिक ऐनमा कर, शुल्क र दस्तुर राजश्व अधिकारका सबै शीर्षकहरूमा दर निर्धारण नभएको तथा उपयुक्त शीर्षकमा आम्दानी प्रविष्ट नगरिएको ।
- राजश्वको अनुमान र यथार्थ सङ्कलन बीचको तालमेल कमी रहेको छ ।
- घरले चर्चेको नम्बरी जग्गामा सम्पत्ति कर र त्यसभन्दा बाहेकको जग्गामा मालपोत कर र ऐलानी जग्गा तथा त्यस जग्गामा बनेको घरमा बहाल बिटौरी शुल्क लिनुपर्ने
- सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि बनाई लागु गर्नुपर्ने
- नगरपालिकाले राजश्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यका साथ देहाय अनुसारका प्रयासहरू भएका छन
    - *राजश्व शाखा र १० वटै वडामा राजश्व सङ्कलन सफ्टवेयरको प्रयोग गरिएको*
    - *राजश्व शाखाको लागि अलग्गै कोठाको व्यवस्था गरी कम्प्युटरबाट बिल काट्ने प्रणालीको विकास भएको*

ङ) राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र सोको प्रयोग

राजश्व सङ्कलनको लागि शहरी विकास मन्त्रालयबाट निर्माण गरिएको इन्फोटेक सफ्टवेयर प्रयोग गरिएको छ। यस सफ्टवेयरमा आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरिएका करका दरहरू प्रविष्ट गरिएका छन। सबै सेवाग्राहीको विवरण यस सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गरिएको छ। कुनै सेवाग्राहीको नामबाट खोजी गरेपछि नीजले तिर्नुपर्ने राजश्व रकम देखा पर्दछ र कम्प्युटर विलिङ्ग सिष्टमबाट विल उपलब्ध गराइन्छ ।

च) कप्यूटर विलिङ्ग प्रणालीको प्रयोग

आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरिएका विभिन्न विषयका कर तथा गैर करका दरहरू सफ्टवेयरमा सेट गरिएको छ। कुन शीर्षकको राजश्व हो सोही अनुसार कम्प्युटरमा प्रविष्ट गर्नासाथ नीजले तिर्नुपर्ने शुल्क देखिन्छ। सबै वडामा यस किसिमको सफ्टवेयरको व्यवस्था गरिएको छ। वडाबाट सङ्कलन नगरिने घर नक्सा पास तथा घ वर्गको इजाजत पत्रको लागि नगरपालिकाको राजश्व शाखाबाट सङ्कलन हुने गर्दछ ।

छ) नगद सङ्कलन र वैक दाखिला र अभिलेख व्यवस्थापन

राजश्व सङ्कलनको लागि १० वटै वडा तथा नगरकार्यपालिकाको कार्यालयबाट सङ्कलन गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ। वडाबाट सङ्कलन भएको रकम बैंक नजिक भएका वडामा सोही दिन र बैंक अलिक टाढा भएका वडाहरूका भोलिपल्ट बैंक खातामा जम्मा गर्दै आइएको छ।

४.४ नगरपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन

नगरपालिकाको विगत तीन आर्थिक वर्षको यथार्थ आय, चालु आ.व. २०७९/८० को अनुमान र माघ २० गते सम्मको सङ्कलित आयलाई तुलनात्मक रुपमा तलको तालिकामा देखाइएको छ। गत ३ आ.व.को यथार्थ आयको आधारमा वृद्धिदर पत्ता लगाइएको छ। विगतको तथ्याङ्कको आधारमा वृद्धिदर गणना गर्दा एक्सलमा LOGEST फर्मुलाको प्रयोग गरिएको छ।

तालिका नं. २२ : विगतको घ आ.व.को यथार्थ र चालु आ.व.को अनुमान र प्राप्तिको अवस्था (रु. हजारमा)

क.सं	विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	वृद्धि दर	२०७८/७९	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	माघ १९ गते सम्मको
क)	**कर तथा गैर कर राजश्व**	३०,११५	२१,२९६	२१,६६२	–१५	२८,८१५	१९,६१५
१	**कर**	**१२,४७५**	**९,५७४**	**११,७१६**	**–३**	**११,१०५**	**१०,६५५**
११३१३	सम्पत्ति कर	७,२३५	६,२८६	१,७९९	–५०	६,०००	१,०६३
११३१४	भूमिकर (मालपोत)			६,१२७	०	१,५००	३,६८८
११३२१	घर बहाल कर	२,२४९	१,३४७	३,०२६	१६	१,२००	२,९२६
११४५१	सवारी साधन कर				०		
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर				०		
११४७०	विज्ञापन कर				०		१
११६३२	जडीबुटी तथा कवाडी कर				०		
११३२२	बहाल बिटौरी शुल्क	२,६२१	१,९४१	७६४	–४६	१,०००	१,४०६
११४७९	अन्य मनोरञ्जन कर				०	५	
११६९१	अन्य कर	३७०			०	१००	
१४६११	व्यवसाय कर				०	१,३००	१,५७१
२	**गैर कर**	**१७,६४०**	**११,७२२**	**९,९४६**	**–२५**	**१७,७१०**	**८,९६०**
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२,२२६	१,५८१		०	७००	९१९
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय				०		
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रीबाट प्राप्त रकम				०	१००	

क्र.सं	विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	वृद्धि दर	२०७८/७९	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	माघ १९ गते सम्मको
१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	४,६१०	१,०४१		०	६,८००	२०
१४२१६	नीजि धारा वापतको महशुल						
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री			१,१४२	०	५०	३२१
	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा बिक्री				०		
	दहत्तर वहत्तर बिक्री						
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	१,९४३	७५२		०	२,०००	५८६
१४२२१	न्यायिक दस्तुर				०	१००	३५
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी			७५	०	द्धण्ण	
१४२२४	परीक्षा शुल्क			२३९	०	१००	१२८
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)				०	१०	०
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क				०		
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	३,२११	१,४२४	२,३८२	-१४	२,०००	२,६६४
१४२४३	सफारिस दस्तुर	६,३६३	३,९९२	५,००४	-११	४,२००	२,९८२
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	२४२	२१०	३६३	२२	६००	४२४
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	५१८	१४४	१४२	-४८	५००	१५७
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	७५३	८५७	५९९	-११	७००	१,६१३
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत				०		
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत				०	५०	३०
१४५२९	अन्य राजश्व		१,७२१		०	१००	०
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	**२७,०२७**	**१०२,८६३**	**१२८,३१६**	**११८**	**१२५,०२१**	**६०,४४०**
ख.१	***नेपाल सरकार***	**०**	**७७,८७३**	**९५,३४८**	**०**	**९९,९९४**	**३५,३९३**
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर		७७,८७३	९५,३४८	०	४९,९९७	२७,०५५
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क				०	४९,९९७	८,३३८
१४१५३	बाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी				०		
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर				०		
ख.२	***प्रदेश सरकार***	**२७,०२७**	**२४,९९०**	**३२,९६८**	**१०**	**२५,०२७**	**२५,०४७**

क्र.सं	विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	वृद्धि दर	२०७८/७९	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	माघ १९ गते सम्मको
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर		१८,०४८	२५,०१७	०	२०,०००	१५,३९७
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	२७,०२७	६,९४२	७,९५१	-४६	५,०२७	९,६५०
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर				०		
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर				०		
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	४१८,८१७	४८०,४४४	५३३,९८८	१३	५२७,६३४	१६९,९९७
ग.१	***नेपाल सरकार***	४१८,८१७	४०६,९२८	५१४,५६६	११	५०४,२९७	१६३,१५५
१३३११	समानीकरण अनुदान	१६२,७२३	१७१,२००	१६९,१००	२	१८२,२००	११,१००
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु	२५१,१७०	२३५,७२८	२९३,९६६	८	२५२,३९७	११६,९६७
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत				०	४१,३००	२०,८८८
१३३१४	विशेष अनुदान चालु			२७,५००	०		
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत				०	१६,६००	८,३००
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	४,९२४		२४,०००	०		
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत				०	११,८००	५,९००
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)				०		
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत				०		
ग.२	***प्रदेश सरकार***	०	७३,५१६	१९,४२२	०	२३,३३७	६,८४२
१३३११	समानीकरण अनुदान		७,८५३	७,७२७	०	१०,७४६	२,६८७
१३३१२	सशर्त अनुदान चालु		४५,०७२	५,०२९	०	२,५९१	८५५
१३३१३	सशर्त अनुदान पूँजीगत				०		
१३३१४	विशेष अनुदान चालु		५,५९१		०		
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत				०		
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु		१५,०००	६,६६६	०		
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत				०	१०,०००	३,३००
१३३१८	अन्य अनुदान चालु				०		
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत				०		
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**				०		
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान			५,०००	०	१५,५४१	

क्र.सं	विवरण	२०७५/७६ यथार्थ	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ यथार्थ	वृद्धि दर	२०७८/७९ अनुमान	२०७८/७९ माघ १९ गते सम्मको
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान				०		
	कूल जम्मा	४७५,९५९	६०४,६०३	६८३,९६६	२०	६८१,४७०	२५०,०५२

४.४.१ आन्तरिक राजश्व संरचनाको अवस्था

नगरपालिकाको विगत ३ आ.व.को यथार्थ आयको स्रोत अनुसारको शारांश तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका नं. २३ : कूल राजश्वमा शीर्षकगत योगदान (रु. हजारमा)

आय शीर्षक	२०७५/७६ को यथार्थ आय	२०७६/७७ को यथार्थ आय	२०७७/७८ को यथार्थ आय	वृद्धिदर	आ.व.२०७९/८० को अनुमान	आ.व.२०७९/८० को मंसिर मसान्तसम्मको आय
आन्तरिक आय	३०,११५	२१,२९६	२१,६६२	-१५	२८,८१५	१९,६१५
राजश्व बाँडफाँटबाट प्राप्त आय	२७,०२७	१०२,८६३	१२८,३१६	११८	१२५,०२१	६०,४४०
वित्तीय हस्तान्तरण तथा अन्य अनुदान	४१८,८१७	४८०,४४४	५३३,९८८	१३	५२७,६३४	१६९,९९७
कूल आय	४७५,९५९	६०४,६०३	६८३,९६६	२०	६८१,४७०	२५०,०५२

४.५ राजश्व परिचालनमा रहेका सवालहरू

पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाका राजश्वसँग सम्बन्धित मूल सवालहरूलाई यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

(१) **तथ्याङ्क प्रणाली व्यवस्थित गर्न नसक्नु :** यस नगरपालिकामा नविन प्रविधिको प्रयोग नगरी तयार पारिएको नगर वस्तुस्थिति विवरण भएकाले यसमा राजश्वसँग सम्बन्धित तथ्याङ्कहरू उपलब्ध छैनन । नगर वस्तुस्थिति विवरणमा राजश्वसँग सम्बन्धित तथ्याङ्कहरू पनि समावेश गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

(२) **व्यवसाय कर सङ्कलन :** बजारमा भएका सबै व्यापारीहरूलाई नगरपालिकामा सूचीकृत गर्न सकिएको छैन । जसको कारण व्यवसाय कर सङ्कलन गर्न सकिएको छैन । स्वत: स्फूर्त रुपमा व्यवसाय कर तिर्नेसँग मात्र कर सङ्कलन गरिरहेको अवस्था छ ।

(३) **नदीजन्य पदार्थको बिक्री :** प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन अनुसार यस नगरपालिकाको डाँस खोलाबाट उल्लेख्य मात्रामा नदीजन्य पदार्थको बिक्री गर्न सकिने देखिन्छ । त्यस प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिए अनुसार नदीजन्य सामग्री बिक्री गर्न सकिएको अवस्था छैन ।

(४) **बहाल बिटौरी शुल्क** : यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र हाटबजार लाग्ने स्थानहरू रहेका छन । यसबाट नगरपालिकाले बहाल बिटौरी शुल्क सङ्कलन गर्न सक्दछ । हालसम्म यस नगरपालिकाले सबै हाटबजारहरूबाट शुल्क सङ्कलन गर्न सकेको अवस्था छैन ।

(५) **कवाडी कर सङ्कलन :** यस नगरपालिका क्षेत्रमा कवाडी सामानहरू सङ्कलन गर्ने व्यवसायीहरूबाट कवाडी कर सङ्कलन गर्न सक्ने अवस्था छ । हालको मितिसम्म यस शीर्षकमा कवाडी कर सङ्कलन हुन सकेको अवस्था छैन ।

परिच्छेद पाँच : राजश्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ। यस कार्ययोजनालाई कार्यपालिकाबाट स्वीकृत एवं बजेट व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।

५.१ राजश्व सुधारका क्षेत्रहरू

राजश्व सुधारका लागि अपनाउनु पर्ने क्रियाकलापहरू तपशिलमा उल्लेख गरिएको छ।

दायरा : राजश्व सुधारको लागि संविधान तथा कानूनले व्यवस्था गरेको नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने हुनु पर्दछ। क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने राजश्वको सङ्कलन तथा परिचालन गर्ने सम्भावना के कस्तो छ सो को पहिचान गर्नुपर्दछ। करको आधार (सम्पत्ति, आय, वस्तु तथा सेवाको परिमाण, मूल्य र उपयोग)को पहिचान गर्नुपर्दछ। करदाता, उपभोगकर्ता र सेवाग्राहीको पहिचान पश्चात तीनीहरूको एकिन तथ्याङ्क पत्ता लगाई त्यसको दायरा एकिन गर्नुपर्दछ।

दर : करदाताको पहिचान पश्चात नगरपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने करदातालाई करदाताको सामर्थ्यका आधारमा न्यायोचित ढंगबाट करको दर निर्धारण गर्नुपर्दछ। करको दर निर्धारण गर्दा समान दर, प्रगतिशिल वा अनुदारवादी के कस्तो छ सो को समीक्षा गरी प्रगतिशिल कर लगाउनुपर्दछ। करको दर निर्धारण गर्दा तपशिलमा उल्लेखित विषयमा ध्यान दिनुपर्दछ।

- विगत वर्षहरूको करको दर
- छिमेकी स्थानीय सरकारको करको दर
- करदाताको कर तिर्ने क्षमता
- करको आधार (सम्पत्ति, आय, वस्तु तथा सेवा)
- सेवा तथा दस्तुरको लागत
- राजश्व सङ्कलनको अवस्था
- सम्पत्तिको मुल्य तथा उपयोग
- पूँजीजगत लगानी र आर्थिक कारोबार

व्यवस्थापन : करदाताको पहिचान, सङ्ख्या निर्धारण तथा दायरा निश्चित गरी करका दरहरू न्यायोचित ढंगबाट निर्धारण पश्चात राजश्व प्रशासनमा सुधार ल्याउन नीतिगत व्यवस्था, संगठन संरचनामा सुधार भौतिक सुविधा, मानव संशाधन, प्रविधि र सफ्टवयर, सूचना तथा अभिलेख राख्नुपर्दछ। राजश्वको सुधारको लागि हरेक तथ्याङ्कको अभिलेख राखि राजश्व चुहावट हुन नदिन अनुगमन गर्नुपर्दछ।

५.२ राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान

सङ्कलित सूचनाको अध्ययन तथा विश्लेषण र छलफल कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावको आधारमा पहिचान भएका यस नगरपालिकाको राजश्व सुधारको लागि गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरू देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

- ह्रास कट्टीको व्यवस्था सहितको सम्पत्ति कर सङ्कलन कार्यविधि निर्माण गरी आर्थिक ऐन तथा सफ्टवेयरमा करका दर निर्धारण गर्ने

- जग्गाको मूल्य र क्षेत्रफलका आधारमा मालपोत करका दर निर्धारण गरी आगामी आ.व.देखि सङ्कलनको व्यवस्था मिलाउने
- घरजग्गा बहाल कर सङ्कलनको लागि कार्यविधि निर्माण गरी संस्थागत र व्यक्तिगत प्रयोजनको लागि अलग अलग दर निर्धारण गरी सङ्कलनको व्यवस्था मिलाउने
- व्यवसाय कर निर्धारण गर्दा व्यवसायको प्रकृतिको आधारमा नगरी पूँजीगत लगानीको आधारमा गर्नको लागि पथरी शनिश्चरे उद्योग वाणिज्य संघसँग समन्वय गरी निर्धारण गर्ने
- विज्ञापनको लागि प्रयोग भइरहेका होर्डिङ्ग वोर्ड, व्यानर, पोष्टरको लागत सङ्कलन गरी दर निर्धारण गर्ने र सङ्कलनको व्यवस्था मिलाउने ।
- साना सवारी करको दर निर्धारण गरी आर्थिक ऐनका उल्लेख गर्नुपर्ने
- बहाल बिटौरी शुल्क लगाउन सकिने स्थानहरूको लागत सङ्कलन गरी करका दर निर्धारण गर्ने
- सवारी साधन धुने, सार्वजनिक शौचालय सहितको पार्किङ्ग स्थलको व्यवस्था गरी शुल्कको दर निर्धारण गर्ने
- आय सङ्कलन गर्दा महालेखा परिक्षकको कार्यालयले निर्धारण गरेका राजश्वका संकेतका आधारमा सङ्कलन गर्ने परिपाटी मिलाउने ।
- आर्थिक ऐन बनाउँदा सबै आयका शीर्षकमा राजश्व संकेत उल्लेख गरी बनाउने ।

५.३ राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा

यस परिच्छेदमा नगरपालिकाबाट उपलब्ध भएका र सहभागितामुलक छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरूका आधारमा तयार पारिएको नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २४ : राजश्व सुधार कार्ययोजना

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
(क) कर राजश्व				
सम्पत्ति कर	- सम्पत्ति कर सम्बन्धी अलग्गै कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने - नगर भित्र रहेका सबै सम्पत्ति सम्बन्धी करदाताको पहिचान गरी विवरण अद्यावधिक गरी दर पुनरावलोकन गर्ने ।	२०७९ मंसिर मसान्त	३०	- राजश्व शाखा - प्राविधिक शाखा - राजश्व परामर्श समिति
भूमिकर (मालपोत)	- मालपोत सङ्कलन कार्यविधि तयार पारी लागु गर्ने - जग्गाको मुल्यको आधारमा दर निर्धारण गरी करका दर सफ्टवेयरमा मिलाउने - मालपोत करदाताको लगत तयार पार्ने	२०७९ मंसिर मसान्त	३०	- राजश्व शाखा - प्राविधिक शाखा - राजश्व परामर्श समिति
घरजग्गा बहाल कर	- घरजग्गा बहाल कर सङ्कलन	२०७९ भाद्र मसान्त	३०	- राजश्व परामर्श

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
	कार्यविधि निर्माण गर्ने - घर तथा जग्गा बहालमा लगाउने घरधनीहरूको लगत सङ्कलन गर्ने ।			समिति - राजश्व शाखा - लेखा शाखा - जिन्सी शाखा
व्यवसाय कर	- नगर भित्र रहेका व्यवसायीहरूको स्थलगत दर्ता र नवीकरण अभियान सञ्चालन गर्ने	२०७९ मंसिर मसान्त भित्र	४०	- प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - वडा सचिवहरू - राजश्व शाखा
	- करको दायरामा नआएका व्यवसायीलाई नगरपालिकामा दर्ताको लागि सार्वजनिक सञ्चार माध्यम मार्फत आव्हान गर्ने - घरदैलो कार्यक्रम मार्फत व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्र दिने तथा कर असुली गर्ने	प्रत्येक आर्थिक वर्ष भरी नियमित रुपमा	२०	- राजश्व शाखा - लेखा शाखा - वडा सचिवहरू
	- निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने	प्रत्येक आर्थिक वर्ष भरी नियमित रुपमा		- नगरपालिका - राजश्व परामर्श समिति - राजश्व शाााखा
	- उद्योग वाणिज्य संघ पथरी शनिश्चरेका प्रतिनिधिहरूसँग नियमित छलफल र अन्तरक्रिया गर्ने	निरन्तर		- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व शाााखा
विज्ञापन कर	- सम्भाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने	आ.व. २०७९/०८० भित्र		- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व शाााखा
साना सवारी साधन	- ई-रिक्सा, टांगा, ठेला आदिको लगत सङ्कलन	आवश्यकतानुसार	१५	राजश्व शाखा
जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर	- सम्भाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने	आ.व. २०७८/०७९ भित्र		- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व शाााखा
(ख) गैरकर राजश्व				
बहाल बिटौरी शुल्क	- हाट बजारहरूको पूर्वाधारहरूको सुधार गरी व्यवस्थित गर्ने -	आ.व. २०७९/०८० भित्र	१००	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व शाााखा
स्थानीय पूर्वाधार उपयोग सेवा	- फोहरमैला सङ्कलन व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बई शुल्कको व्यवस्था गर्ने	आ.व. २०७९/०८० भित्र	२५	- नगरसभा, नगरपालिका - राजश्व परामर्श समिति - राजश्व शाखा
नक्सापास दस्तुर	- ग्रामीण क्षेत्र लगायत शहरी क्षेत्रमा नक्सापास अनिवार्य गराउने र अभिलेखीकरण गर्ने	आ.व. २०७९/०८० भित्र	३०	- राजश्व परामर्श समिति

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
	कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने			- प्राविधिक शाखा - नगर कार्यपालिका
अन्य दस्तुर तथा सेवा शुल्क	- नगरपालिकामा बुझाउनु पर्ने विभिन्न कर दस्तुरहरूको बारेमा स्थानीय संचार माध्यम मार्फत प्रचार प्रसार गर्ने	निरन्तर	२०	- नगर कार्यपालिका - लेखा शाखा - राजश्व शाखा
(ग) राजश्व प्रशासन				
राजश्व सङ्कलन तथा अभिलेख	- राजश्वका सबै क्षेत्र समेट्ने गरी सफ्टवेयरमा करका दर अद्यावधिक गर्ने र करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गर्ने	आ.व.०७९ श्रावण भित्र	३५	- नगरकार्यपालिका - राजश्व शाखा
सूचना तथा पारदर्शिता	- स्थानीय सञ्चार माध्यमको अधिकतम् प्रयोग गरी करदाताहरूलाई कर तिर्न सुसुचित गर्ने । - नगरकार्यपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयहरू र बजार क्षेत्रमा करबाट सङ्कलन भएको रकम खर्च हुने शीर्षक समावेश गरी फ्लेक्स प्रिन्ट बनाई टास्ने - नगरपालिकाको आम्दानी र खर्च (विशेष गरी आन्तरिक राजश्व तथा तिनको उपयोग) नियमित रुपमा सार्वजनिक गर्ने	मासिक रुपमा	१५	- नगर कार्यपालिका - प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - लेखा शाखा - राजश्व शाखा - वडा सचिवहरू
अनुगमन	- करदाताहरूको विवरण अद्यावधिक गर्ने छुटेका करदातालाई करदाताको सूचीमा समावेश गर्ने । - राजश्व अनुगमन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने - कर सङ्कलनमा हुन सक्ने चुहावटलाई ध्यानमा राखी अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाउने	- आ.ब.०७९/०८० भित्र - अनुगमन प्रत्येक तीन महिनामा	३०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व शाखा
करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम	- बढी कर तिर्ने वा अन्य किसिमका उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गर्ने - कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्ने	वार्षिक रुपमा (नगरसभा गर्ने दिनमा)	१५	- प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - कार्यपालिका

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
सूचना प्रविधिको उपयोग	करदाता विवरण अद्यावधिक गर्ने (GIS मार्फत Tax Mapping Database System)	आगामी आ.ब. को कार्तिक भित्र सुचना प्रविधि शाखा	५०	राजश्व शाखा, सुचना प्रविधि शाखा
	राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू र वडा सचिवहरूलाई राजश्व संकेत अनुसार राजश्व सङ्कलन गर्न आवश्यक तालिम उपलब्ध गराउने	२०७९ भाद्र मसान्त सम्म	२००	राजश्व शाखा र सफ्टवेयर प्रदायक संस्था
	शीर्षकगत करदाता विवरण तयारी अद्यावधिक गर्ने (GIS मार्फत Tax Mapping Database System_	आ.ब. २०७९ को कार्तिक भित्र	१००	राजश्व शाखा, सुचना प्रविधि शाखा
	जम्मा		९८५	

स्रोत: नगरपालिका स्तरीय कार्यशाला, २०७८

५.४ बजेट अनुमान

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरू मध्ये कतिपय कार्यालय सञ्चालन गर्दा नियमित रुपमा गर्न सकिने छ। केही क्रियाकलापहरू नगरपालिकाको दैनिक कार्य सूचीमा पर्दैनन। दैनिक कार्य सञ्चालनमा नपरेका क्रियाकलापहरूलाई कामको अतिरिक्त भार पर्ने भएकाले त्यस्ता क्रियाकलापहरूकालागि बजेटको व्यवस्था गरिएको छ। यस कार्ययोजनामा सिफारिस गरिएका क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्न रु ९ लाख ८५ हजार रुपैया बजेटको आवश्यकता पर्ने अनुमान गरिएको छ।

परिच्छेद छ : आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि नगरपालिकाको राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। राजश्व प्रक्षेपण गर्दा महालेखा परिक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ उल्लिखित शीर्षकगत रुपमा गरिएको छ। नगरपालिकाको राजश्व अधिकार, हालको आय सङ्कलन अवस्था तथा राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात आय सङ्कलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ। यस प्रक्षेपणले नगरपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्नेछ।

६.१ राजश्व प्रक्षेपणका विधिहरू

तथ्यांकिय आधार : सङ्ख्या, दर र दायराको सूचना उपलब्ध हुँनसक्ने भएमा करदाता सङ्ख्या × करको औषत दर × दायरामा ल्याउन सक्ने प्रतिशतबाट प्रक्षेपण गरिन्छ। जस्तै : सम्पत्ति कर, भूमिकर, व्यवसाय कर, बहाल कर आदि।

विगतको राजश्व वृद्धिदर (Trend) को आधार : विगतको आय सम्बन्धी जानकारी भएको तर भविश्यमा हुन सक्ने सङ्ख्या वा दर वा दायरा मध्ये कुनै एक प्राप्त हुन नसक्ने भएमा विगतको राजश्वको वृद्धिदरको आधारमा प्रक्षेपण गरिन्छ। जस्तै : *नक्सापास, सिफारिस दस्तुर आदि।*

सम्झौताको आधार : कुनै शीर्षकमा आम्दानी प्राप्त हुने गरी विगतमा सम्झौता भएको अवस्थामा सोही सम्झौतालाई आधार मानी राजश्व प्रक्षेपण गरिन्छ। *जस्तै :विज्ञापन कर, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा बिक्री, बहाल बिटौरी शुल्क (हाटबजार) आदि।*

लमसम वृद्धिदर : स्थानीय तहको नियन्त्रणमा नभएका र सम्झौता पनि नभएका स्रोतहरू र राजश्व शीर्षक प्राप्तीको अवस्था हेरी केही अनुमानित प्रतिशतमा वृद्धि हुने देखिएमा अनुमानमा प्रक्षेपण गरिन्छ। जस्तै : *अनुदान, राजश्व बाँडफाँट, रोयल्टी आदि।*

आधार विना अनुमान : स्रोत सम्बन्धी सूचना नभएको र विगतको तथ्याङ्क पनि उपलब्ध नभएको खण्डमा आधार विनानै अनुमान गरिन्छ।

शुन्य प्रक्षेपण : आयको सम्भावना नभएका स्रोतहरू भएमा प्रक्षेपण गरिँदैन।

६.२ राजश्व सङ्कलनमा पर्ने असरको प्रारम्भिक आँकलन

राजश्वको शीर्षकहरूको पहिचान गरी दायरा वृद्धि गर्दै जाँदा नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा उल्लेख्य रुपमा प्रभाव पार्ने देखिन्छ। विगतका आ.व.मा दायरामा नआएका राजश्वका शीर्षकहरूको पहिचान गरी करका दायरामा ल्याउँदा राजश्वमा उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि हुने आकलन गरिएको छ। आगामी आ.व.मा आन्तरिक आयमा समावेश हुने प्रमुख शीर्षकहरू विश्लेषण तपशिलमा उल्लेख गरिएको छ :

क) व्यवसाय कर :

व्यवसाय करबाट यस नगरपालिकाले राम्रो आम्दानी गर्दै आएको छ। नगरपालिका भए पनि अधिकांश भाग गाउँले भरिएको यस नगरमा आउँदा दिनमा बाटोघाटो लगायत अन्य पूर्वाधारको विकासले नगरको ग्रामीण क्षेत्रमा पनि विभिन्न किसिमका व्यवसायहरूको सुरुवात हुँदै गएको पाइन्छ। सबै व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याउँदा व्यवसाय करमा उल्लेख्य मात्रामा आय सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

ख) घरजग्गा बहाल कर :

यस नगरमा घरजग्गा बहाल कर विगतका आ.व.मा पनि सङ्कलन भई आएको छ। यो कर बढी मात्रामा व्यवसायिक प्रयोजन तथा संस्थागत रुपमा भाडामा दिने घरधनीबाट प्राप्त गरिँदै आएको छ। व्यक्तिगत प्रयोजनकोलागि भाडामा लगाउँनेसँग पनि कर सङ्कलन गर्दा करको दायरामा वृद्धि हुनेछ र आगामी आर्थिक वर्षमा बहाल कर पनि वृद्धि हुँदै जाने अनुमान गरिएको छ।

ग) नक्सा पास दस्तुर :

विगतका आ.व.मा देखि नै नक्सापास दस्तुरको सुरुवात गरिएको छ। यस नगरमा बाटोघाटो लगायत अन्य पूर्वाधारको विकास सँगै पक्की घर तथा भवनहरूको निर्माण हुँदै गएको पाइन्छ। बस्ती विकास शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार नगरपालिकाबाट अनुमति नलिई निर्माण गरिएका घरहरूको अभिलेखीकरण गर्दा यस शीर्षकमा उल्लेख्य मात्रामा आय आर्जन हुने सम्भावना रहेको छ।

घ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन दस्तुर :

घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर कोभिड १९ को कारणले थला परेको भएता पनि गत आर्थिक वर्षमा उल्लेख्य मात्रामा सङ्कलन भएकोले आगामी वर्षहरूमा पनि घरजग्गा रजिष्ट्रेशनबाट उल्लेख्य मात्रामा आय वृद्धि हुँदै जाने आकलन गरिएको छ।

ङ) बहाल बिटौरी शुल्क :

यस नगरपालिकामा विगतका आ.व.मा यस शीर्षकबाट कोभिड १९ को कारणले राजश्व सङ्कलन नभएकोमा आगामी आ.व. देखि यस शीर्षकबाट पनि आम्दानी हुने हुँदा आन्तरिक आयमा उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि हुने आकलन गरिएको छ।

६.३ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात्को आगामी तीन वर्ष (आ.व.२०७९/८० देखि २०८१/८२) को लागि राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। राजश्वको प्रक्षेपण गर्दा विगतका ३ आ.व. को राजश्व वृद्धिदर, चालु आ.व.मा गरिएको अनुमान र चालु आ.व.को माघ २० गते सम्म सङ्कलन भएको आयका आधारमा गरिएको छ। गत आ.व.मा नसमेटिएका आयका शीर्षकहरूको हकमा राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका कार्यक्रमले पार्ने प्रभावलाई मध्येनजर गरी तथ्याङ्कमा आधारित भएर गरिएको छ। आय प्रक्षेपणका आधारहरूलाई शीर्षकगत रुपमा देहायअनुसार व्याख्या गरिएको छ।

तालिका नं. २५ : आगामी आ.व.हरूका लागि राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा)

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
क.	**आन्तरिक आय तर्फ**	९२८७६	
११३१३	सम्पत्ति कर	४६९७०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
११३१४	भूमिकर (मालपोत)	१७६९	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२१	घर बहाल कर	३६१८	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५१	सवारी साधन कर	१५०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाका ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	०	यस शिर्षकमा राजश्व संकलन गर्न नमिल्ने
११४७०	विज्ञापन कर	६०	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	१००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	२१८२	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७९	अन्य मनोरञ्जन कर	०	अनुमान नगरिएको
११६९१	अन्य कर	२००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४६११	व्यवसाय कर	२५५०	आ.व. २०७९/८० मा ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	३७०	आ.व.२०७८/७९ मा ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरुमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	१९७०	आ.व.२०७८/७९ मा ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरुमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रीबाट प्राप्त रकम	६०	आ.व. २०७९/८० मा फाराम, पुस्तक, नक्सा जस्ता सामग्रीहरुको बिक्रीवाट रु ६० हजार संकलन हुने र त्यसपछि बार्षिक १० प्रतिशत बृद्धि हुँदै जाने
१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	७०००	कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१६	नीजि धारा वापतको महशुल	०	अनुमान नगरिएको
	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	५०	कूल सम्भावनाको ६० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
	ढुङ्गा, गिट्टी , वालुवा बिक्री	१४१६६	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
०	दहत्तर वहत्तर बिक्री	०	अनुमान नगरिएको

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
०	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	५००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यस पछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	५०	अआ.व. २०७९/८० मा एकमुष्ट ५० हजार र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	१००	आ.ब. २०७८/७९ मा एकमुष्ट १ लाख र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२२४	परिक्षा शुल्क	१००	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	२००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	०	अनुमान नगरिएको
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	४६०५	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	४४००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले घट्दै जाने
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	६००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	५००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	४३८	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	२०	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	५०	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४५२९	अन्य राजश्व	१००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	**१२५०२१**	**0**
ख.१	***नेपाल सरकार***	***९९९९४***	***0***
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	४९९९७	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	४९९९७	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१४१५३	बाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी	०	अनुमान नगरिएको
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	अनुमान नगरिएको
ख.२	***प्रदेश सरकार***	२५०२७	***ष***
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२००००	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	५०२७	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	अनुमान नगरिएको
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	अनुमान नगरिएको
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	२०३५८७	**ष**
ग.१	***नेपाल सरकार***	***१६३१५५***	***ष***
१३३११	समानीकरण अनुदान	११९००	आ.व. २०७९/८० मा गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	११६९६७	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	२०८८८	आ.व. २०७९/८० मा गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	८३००	आ.व. २०७९/८० मा गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	५९००	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
ग.२	***प्रदेश सरकार***	***२३३३७***	***ष***
१३३११	समानीकरण अनुदान	१०७४६	आ.व. २०७९/८० मा गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	२५९१	आ.व. २०७९/८० मा गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	१००००	आ.व. २०७९/८० मा गरिएको अनुमानमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	*१७०९५*	*0*
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	१७०९५	चालु आ.व.को यथार्थ रकममा १० प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	०	अनुमान नगरिएको
	कूल जम्मा	४२१४८४	**0**

६.४ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण

नगरपालिकाको आगामी ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण आय शीर्षकको सम्भाव्य आधार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गरिएको छ। राजश्वको प्रक्षेपण गर्दा राजश्व कोडको आधारमा गरिएको छ।

तालिका नं. २६ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
क.	**आन्तरिक आय तर्फ**	२१६६२	२९५१५	७७०९६	८५७२५	९५३५४
११३१३	सम्पत्ति कर	१,७९९	६,०००	३७५७६	४१३३४	४५४६७
११३१४	भूमिकर (मालपोत)	६,१२७	१,५००	१५९२	१७५१	१९२६
११३२१	घर बहाल कर	३,०२६	१,२००	२८९४	३१८४	३५०२
११४५१	सवारी साधन कर	०	०	१३५	१४९	१६३
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	०	०	०	०	०
११४७०	विज्ञापन कर	०	०	४२	४६	५१
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	०	०	१००	११०	१२१
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	७६४	१,०००	१७४५	१९२०	२११२
११४७९	अन्य मनोरञ्जन कर	०	५	०	०	०
११६९१	अन्य कर	०	१००	१२०	१३२	१४५
१४६११	व्यवसाय कर	०	१,३००	२०४०	२२४४	२४६८
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	०	७००	३३३	३६६	४०२
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	०	०	१७७३	१९५०	२१४५
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रीबाट प्राप्त रकम	०	१००	६०	६६	७३
१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	०	६,८००	५६००	६४४०	७४०६
१४२१६	नीजि धारा वापतको महशुल	०	०	०	०	०
	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	१,१४२	५०	३०	३५	४०
	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा बिक्री	०	०	१२७४९	१४६६२	१६८६१
०	दहत्तर वहत्तर बिक्री	०	०	०	०	०
०	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	०	२,०००	५००	५५०	६०५
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	०	१००	५०	५५	६१

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	७५	४००	१००	११०	१२१
१४२२४	परिक्षा शुल्क	२३९	१००	८०	८८	९७
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	०	१०	१६०	१७६	१९४
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	०	०	०	०	०
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	२,३८२	२,०००	४१४५	४५५९	५०१५
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	५,००४	४,२००	३९६०	४३५६	४७९२
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	३६३	६००	४८०	५२८	५८१
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	१४२	५००	४००	४४०	४८४
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	५९९	७००	२६३	२८९	३१८
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	०	०	२०	२२	२४
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	०	५०	५०	५५	६१
१४५२९	अन्य राजश्व	०	१००	१००	११०	१२१
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	**१२८,३१६**	**१२५,०२१**	**१२५,०२१**	**१३७,५२३**	**१५१,२७५**
ख.१	***नेपाल सरकार***	***९५३४८***	***९९९९४***	***९९९९४***	***१०९९९३***	***१२०९९३***
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	९५,३४८	४९,९९७	४९९९७	५४९९७	६०४९६
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	०	४९,९९७	४९९९७	५४९९७	६०४९६
१४१५३	बाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी	०	०	०	०	०
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	०	०	०	०
ख.२	***प्रदेश सरकार***	३२९६८	२५०२७	२५०२७	२७५३०	३०२८३
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२५,०१७	२०,०००	२००००	२२०००	२४२००
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	७,९५१	५,०२७	५०२७	५५३०	६०८३
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	०	०	०	०
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	०	०	०	०
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	**५३८९८८**	**२०२०३३**	**५०३४३२**	**५५३७७५**	**६०९१५३**
ग.१	***नेपाल सरकार***	***५१४५६६***	***१६३१५५***	***४६३०००***	***५०९३००***	***५६०२३०***
१३३११	समानीकरण अनुदान	१६९,१००	११,१००	१९२५००	२११७५०	२३२९२५
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	२९३,९६६	११६,९६७	२३२७००	२५५९७०	२८१५६७
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	०	२०,८८८	२६८००	२९४८०	३२४२८
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	२७,५००	०	०	०	०
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	८,३००	०	०	०
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	२४,०००	०	०	०	०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	५,९००	११०००	१२१००	१३३१०
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	०	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	०	०	०	०

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
ग.२	***प्रदेश सरकार***	*१९४२२*	*२३३३७*	*२३३३७*	*२५६७१*	*२८२३८*
१३३११	समानीकरण अनुदान	७,७२७	१०,७४६	१०७४६	११८२१	१३००३
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	५,०२९	२,५९१	२५९१	२८५०	३१३५
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	०	०	०	०	०
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	०	०	०	०	०
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	०	०	०	०
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	६,६६६	०	०	०	०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	१०,०००	१००००	११०००	१२१००
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	०	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	०	०	०	०
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	*५०००*	*१५५४१*	*१७०९५*	*१८८०५*	*२०६८५*
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	५,०००	१५,५४१	१७०९५	१८८०५	२०६८५
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	०	०	०	०	०
	कूल जम्मा	**६८८९६६**	**३५६५६९**	**७०५५४९**	**७७७०२३**	**८५५७८२**

परिच्छेद सात : अपेक्षित नतिजा

७.१ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण शारांश

कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदानको विश्लेषण गर्दा गत वर्ष ३.१४ प्रतिशत र चालु आ.व.मा गरिएको अनुमानको आधारमा ८.२८ प्रतिशत देखिन्छ । अन्तिम वर्ष २०८१/८२ मा ११.१४ प्रतिशत हुन सक्ने देखिन्छ । आय शीर्षकको सम्भाव्य आधार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी नगरपालिकाको ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण शारांशमा तल दिइएको छ ।

तालिका नं. २७ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण शारांश (रु. हजारमा)

क्र. सं.	राजश्व शिर्षक	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	प्रक्षेपित आय(आगामी तीन आ.व.को)		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
क.	**आन्तरिक आय**	२१६६२	२९५१५	७७०९६	८५७२५	९५३५४
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	१२८३१६	१२५०२१	१२५०२१	१३७५२३	१५१२७५
	नेपाल सरकार	*५१४५६६*	*१६३१५५*	*४६३०००*	*५०९३००*	*५६०२३०*
	प्रदेश सरकार	*३२९६८*	*२५०२७*	*२५०२७*	*२७५३०*	*३०२८३*
ग.	**अनुदान तथा वित्तिय हस्तान्तरण**	५३८९८८	२०२०३३	५०३४३२	५५३७७५	६०९१५३
	संघीय सरकार	*५१४५६६*	*१६३१५५*	*४६३०००*	*५०९३००*	*५६०२३०*
	प्रदेश सरकार	*१९४२२*	*२३३३७*	*२३३३७*	*२५६७१*	*२८२३८*
	अन्य आन्तरिक अनुदान	*५०००*	*१५५४१*	*१७०९५.१*	*१८८०४.६१*	*२०६८५.०७१*
	जम्मा	६८८९६६	३५६५६९	७०५५४९	७७७०२३	८५५७८२
कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशत)		३.१४	८.२८	१०.९३	११.०३	११.१४

७.२ आय प्रक्षेपणको तुलनात्मक विश्लेषण

यस नगरपालिकाको आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँट, अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

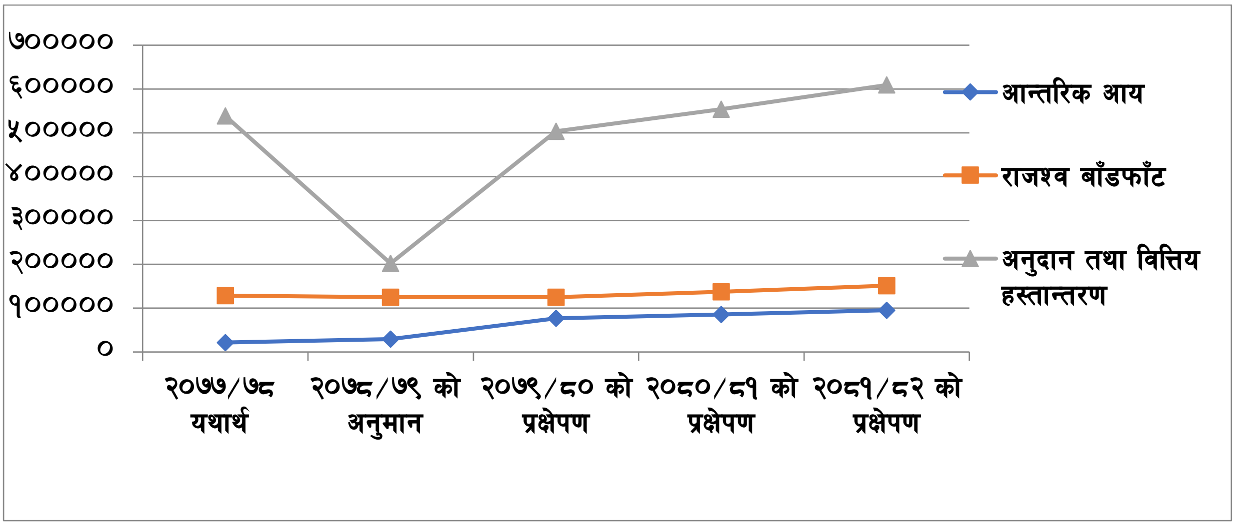

७.३ नतिजा तालिका

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्दा यस नगरपालिकाको तपशिलमा उल्लेखित असर, प्रतिफल प्राप्त गरेको हुनेछ ।

क्र.सं.	नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष(२०७७/७८)	आधार वर्ष(२०८१/८२)
असर	कूल बजेटमा आन्तरिक राजश्व वा करको हिस्सामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	आन्तरिक आय	रु हजारमा	२१६६२	९५३१८
		आन्तरिक आयको हिस्सा	प्रतिशत	३.१४	११.१४
(क)	**कर राजश्व**				
प्रतिफल १	सम्पत्ति कर सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण तथा करदाताको अभिलेख तयार भएको हुनेछ ।	सम्पत्ति कर	हजारमा	११७१	१६६२१
		कार्यविधि	सङ्ख्या	०	१
प्रतिफल २	मालपोत सङ्कलन कार्यविधि निर्माण भई जग्गाको मूल्य अनुसारको दर निर्धारण भएको हुनेछ ।	मालपोत	हजारमा	११७१	१६६२१
		कार्यविधि	सङ्ख्या	०	१
प्रतिफल ३	मालपोत करदाताको अभिलेख तयार भई करका दर सफ्टवेयरमा समावेश भएको हुनेछ ।	सफ्टवेयरमा समावेश भएको करदाता	सङ्ख्या	०	१६६७१
प्रतिफल ४	घरजग्गा बहाल करको कार्यविधि तयार भई सफ्टवेयर तयार भएको हुनेछ ।	कार्यविधि	सङ्ख्या	०	१
प्रतिफल ५	घर तथा जग्गा बहालमा लगाउने घरधनीहरूको लगत सङ्कलन भएको हुनेछ ।	बहाल कर तिर्ने करदाता	सङ्ख्या	–	७०६
प्रतिफल ६	सबै व्यवसायीहरू व्यवसाय करको दायरामा आएका हुनेछन ।	व्यवसायीहरूको स्थलगत दर्ता र नवीकरण अभियान	पटक	०	३
		सार्वजनिक सञ्चार माध्यमबाट मार्फत आव्हान	पटक	निरन्तर	
		दर्ता भएका व्यवसाय	सङ्ख्या	१६५८	१७००
		उद्योग वाणिज्य संघका प्रतिनिधिहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया	पटक	०	त्रैमासिक
प्रतिफल ७	घरदैलो कार्यक्रम मार्फत व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्र वितरण तथा कर असुली कार्य सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।	घरदैलो कार्यक्रम	पटक	०	त्रैमासिक
(ख)	**गैरकर राजश्व**				
प्रतिफल १	पर्ति जग्गा र ती जग्गामा बनेका नीजि संरचनाको अभिलेख भई बहाल बिटौरी शुल्क सङ्कलन भएको हुनेछ ।	बहाल बिटौरी शुल्क	रु हजारमा	१४००	२१८१
		अनुगमन	पटक	०	१

क्र.सं.	नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष(२०७७/७८)	आधार वर्ष(२०८१/८२)
प्रतिफल २	स्थानीय पूर्वाधार उपयोग सेवा शुल्क असुल भएको हुनेछ ।	फोहरमैला व्यवस्थापन सङ्कलन	पटक	निरन्तर	
प्रतिफल ३	ग्रामीण क्षेत्र लगायत शहरी क्षेत्रमा नक्सापास तथा अभिलेखीकरण कार्य अनिवार्य रुपमा सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।	नक्सा पास भएका घर (वार्षिक)	सङ्ख्या	०	१५५
		अभिलेखीकरण भएका घर (वार्षिक)	सङ्ख्या	०	३००
ग)	**तथ्याङ्क व्यवस्थापन राजश्व परिचालन**				
प्रतिफल १	कर दाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	करदाता शिक्षा कार्यक्रम	सङ्ख्या	०	४
(घ)	**राजश्व प्रशासन**				
प्रतिफल १	राजश्वका सबै क्षेत्र समेट्ने गरी सफ्टवेयरमा करका दर अद्यावधिक गरी करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा प्रविष्ट भएको हुनेछ ।	सफ्टवेयरमा प्रविष्ट भएका करका शीर्षक	सङ्ख्या	३	६
प्रतिफल २	करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्ने	पटक	०	१
		बढी कर तिर्ने वा अन्य किसिमका उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान कार्यक्रम	पटक	०	१
		कर्मचारीहरूलाई तालिम सञ्चालन	पटक	०	३

परिच्छेद आठ : कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

८.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

प्रक्षेपणमा उल्लेख गरिएको लक्ष पुरा गर्न यस दस्तावेजको परिच्छेद ५ मा उल्लेखित राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश गरिएका कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याएको हुनुपर्दछ। कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका कार्यहरू सम्पन्न गर्न नगरपालिकाले आफ्नै बजेट तथा अन्य सहयोगी निकाय तथा परियोजनाहरूबाट पनि सहयोग लिन सक्नेछ। नगरपालिकाले आफ्नो वार्षिक योजना तथा बजेटमा राजश्व सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न क्रियाकलापहरू सञ्चालनका लागि बजेट व्यवस्था गर्न आवश्यक देखिन्छ।

- राजश्व शाखा तथा वडा कार्यालयमा जडान गरिएको सफ्टवेयरमा आयका सबै शीर्षकहरूको दर समावेश गर्ने
- सम्पत्ति कर, मालपोत कर, घरजग्गा बहाल कर, तथा बहाल बिटौरी शुल्कको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक कार्यविधिहरू तयारी गर्ने
- करदाता शिक्षा कार्यक्रम तथा राजश्व सङ्कलन शिविर सञ्चालन गर्ने
- कर्मचारीहरूको क्षमता विकास तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
- पार्किङ शुल्क तथा पर्यटन शुल्कको स्रोतहरूको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने
- राजश्व सङ्कलनको अनुगमन नियमित रुपमा गर्ने

नगरपालिकालाई प्रदान गरिएको राजश्व अधिकारहरूमध्ये कतिपय अधिकारहरू विगतदेख नै उपयोग गरिँदै आएको छ। विगतका आ.व.मा नसमेटिएका राजश्वका अधिकारहरूमध्ये आय सङ्कलन हुन सक्ने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी प्राथमिकता निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ।

८.२ श्रोत व्यवस्थापन

यस राजश्व सुधार कार्ययोजनामा प्रस्तावित राजश्व सुधारका कार्यहरूलाई कार्यान्वयन गर्न नगरपालिकाले आगामी आ.व.को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ। यसका अलावा प्रस्तावित कार्यहरूलाई नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, विकास साझेदार निकाय तथा निजी संघ/संस्थाहरूसँग समेत समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गरी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

८.३ कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था अनुसार यस राजश्व सुधार कार्ययोजनाले राजश्व परामर्श समितिलाई राजश्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी अन्तरिक आम्दानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न र स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिलाई आय अनुमान गर्ने कार्यमा सहयोग गर्दछ।

पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजनाले निर्धारण गरेको अपेक्षित उपलब्धी हासिल गर्न कार्ययोजनामा तय गरिएका कार्यनीति र कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि नगरपालिकाको राजश्व परामर्श समितिलाई बढी जिम्मेवारी बनाईनेछ। साथै राजश्व परामर्श समितिलाई सहजीकरण गर्न नगर प्रमुखको संयोजकत्वमा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रगति सम्बन्धी अनुगमन गर्न एक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति गठन गरिनेछ।

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको संरचना :

१)	नगर प्रमुख	:	संयोजक
२)	नगर उपप्रमुख	:	उपसंयोजक
३)	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	:	सदस्य
४)	आर्थिक विकास समिति संयोजक	:	सदस्य
५)	प्रतिनिधी, पथरी शनिश्चरेउद्योग वाणिज्य संघ	:	सदस्य
६)	प्रतिनिधि, नागरिक समाज वा टोल विकास संस्था	:	सदस्य
७)	राजश्व शाखा प्रमुख	:	सदस्य सचिव

उद्योग वाणिज्य संघ र नागरिक समाजको तर्फका प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यलाई यस समितिले निर्णय गरी आमन्त्रित सदस्यका रुपमा समितिमा समावेश गर्न सक्नेछ ।

नगरकार्यपालिकाले आवश्यकता महशुश गरेमा अन्य विषय विज्ञ व्यक्तिहरूलाई पनि आमन्त्रित सदस्यका रुपमा समितिमा राख्न वा समितिको बैठकमा बोलाई आवश्यक सल्लाह सुझाव लिन सक्नेछ । अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको बैठक कम्तिमा चौमासिक रुपमा बस्नेछ तर समितिले आवश्यकता ठानेमा आवश्यकता अनुसार जतिपटक पनि बैठक बस्न सक्नेछ ।

अनुगमन समितिले निम्नानुसार कार्य गर्नेछ ।

१) राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समाबेश भएका क्रियाकलापहरूका लागि आवश्यक पर्ने बजेटको व्यवस्थाका लागि आवश्यक कार्य गर्ने र नगरसभाबाट परित गराउने ।

२) सबै क्रियाकलापहरूलाई अलग अलग रुपमा बजेट विनियोजन गर्न संभव नभएको अवस्थामा कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि एकमुष्ठ बजेटको माग गर्ने ।

३) स्वीकृत कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलाप छुट्याई जिम्मेवार सम्बद्ध शाखा/शाखाका कर्मचारीलाई जिम्मेवारी तोक्ने ।

४) जिम्मेवार शाखा वा कर्मचारीले आफुसँग सम्बन्धित कार्यजिम्मेवारी पुरा गरे नगरेको अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।

५) जिम्मेवार शाखा/शाखा वा पदाधिकारीहरूबाट उनीहरूको जिम्मेवारी भित्रका क्रियाकलापको प्रगति विवरण चौमासिक रुपमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत सङ्कलन गरी समीक्षा गर्ने ।

६) अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिबाट प्राप्त सुझावहरूलाई राजश्व परामर्श समितिमा वा नगरकार्यपालिकाको बैठकमा पेश गरी आवश्यक कार्वाही गराउने ।

७) राजश्व सुधार कार्ययोजनामा भएको क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनको अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यक परेमा क्रियाकलाप संसोधन वा थप गर्न तथा जिम्मेवारीहरूको हेरफेर गर्नको लागि राजश्व परामर्श समिति समक्ष सिफारिस गर्ने ।

प्रक्षेपित राजश्व असुलीमा देखिएका समस्याहरूको समधानका लागि आवश्यक कार्यका लागि नगर कार्यपालिकामा प्रस्ताव पेश गर्नुपर्नेछ । यो राजश्व सुधार कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्था सफारिस गरिएको छ ।

(क) कार्यालय स्तरको अनुगमन :

यो राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनकालागि प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, राजश्व शाखा तथा अन्य सम्बन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरू तथा वडा सचिवहरूलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ। नगरपालिकाले कम्तिमा महिनाको एक पटक बैठक बसी कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन भए नभएको, राजश्व असुलीको लक्ष्य अनुसार असुली भए नभएको, लक्ष हासिल गर्ने दिशातर्फ उन्मुख भए नभएको समीक्षा गरी आवश्यक नीतिगत एवं कार्यगत निर्णयहरू गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ।

(ख) राजश्व परामर्श समितिबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :

राजश्व परामर्श समितिले राजश्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा आय सङ्कलनको अवस्थाको नियमित अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई चौमासिक रुपमा आवश्यक परामर्श प्रदान गर्नुपर्दछ। त्यसैगरी आगामी आ.व.को लागि आयको अनुमान गर्नुभन्दा पूर्व विगतको आर्थिक ऐनको मूल्याङ्कन गरी आयका स्रोत, दर तथा दायरा र व्यवस्थापनमा हेरफेर गर्नुपर्ने भएमा सुधारकालागि क्रियाकलापसफारिस गर्ने र त्यसैको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ। यसका अतिरिक्त आर्थिक वर्षको समाप्तिपश्चात राजश्व सुधार योजनाको समीक्षा गर्नुपर्दछ।

(ग) कार्यपालिकाबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :

कार्यपालिकाको बैठकले राजश्व परामर्श समितिले प्रस्तुत गरेका सुझावहरूलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ। समितिले प्रस्तुत गरेका सुझावहरूमा आवश्यक छलफल गरी राजश्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्नुपर्ने भएमा आवश्यक निर्णय गर्नुपर्दछ।

(घ) वाह्य अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :

राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनको पश्चात आन्तरिक राजश्वमा के कति सुधार भयो वा सुधारोन्मुख छ भनी नगरपालिकाले गरेको राजश्वको प्रक्षेपणलाई आधार मानेर संघिय अर्थ मन्त्रालय तथा राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, दातृ निकायहरू आदिले अनुगमन गर्न सक्नेछन।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू

- नेपालको संविधान २०७२
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्य, २०७८।७९
- नेपाल सरकारको आर्थिक ऐन, २०७८।७९
- राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४
- एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४
- स्थानीय तहको आर्थिक ऐनको नमूना, २०७४
- प्रदेश नं १ को आर्थिक ऐन २०७८

अनुसूची २ : तथ्याङ्क र सूचना सङ्कलनका लागि प्रयोग गरिएको सूची तथा फारम

राजश्व सुधार कार्ययोजना(RIAP)

तथ्याङ्क सङ्कलन फारम

......................................गाउँ/नगरपालिका

क. राजश्वका स्रोतहरू तथा हालको परिचालन अवस्था

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको	कैफियत
क.१	**कर तर्फ**				
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)				
६	जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर				
७	विज्ञापन कर				
क.२.	**अन्य राजश्व**				
	शुल्क, सेवा शुल्क तथा महशुल				
१	बहाल बिटौरी शुल्क				
२	पार्किङ्ग शुल्क				
३	पर्यटन शुल्क				
४	परीक्षा शुल्क				
५	निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क				
६	केबलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क				
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क				
८	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क				
९	अस्पताल सञ्चालन				
१०	एम्बुलेन्स सञ्चालन				
११	दमकल सञ्चालन				
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क				
१३	स्थानीय खानेपानी महशुल				
१४	स्थानीय विद्युत महशुल				
	दस्तुर				
१	नक्सापास दस्तुर				
२	सफारिस/प्रमाणित दस्तुर				
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर				
४	नाता प्रमाणित दस्तुर				
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर				

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको	कैफियत
	बिक्री तथा अन्य आय				
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री				
२	काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री				
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम				
४	सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त				
५	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय				
६	न्यायिक दण्ड जरिवाना				
७	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना				
८	अन्य राजश्व				

ख. करदाता तथा कर सङ्कलन सम्बन्धी विवरण

क.सं.	आयका प्रकार	हाल सम्म दर्ता भएको सङ्ख्या	गत आ.व. २०७६/०७७		कैफियत
			कर तिर्नेको सङ्ख्या	सङ्कलित रकम	
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर				

ग. राजश्वमा आधारित तथ्याङ्क तथा सूचनाहरू

ग.१ भवनसम्बन्धीविवरण

क्र.सं.	घरको वर्गीकरण	अनुमानित सङ्ख्या	बहालमा भएको सङ्ख्या	औषत मासिक बहाल दर
१	व्यापारीक प्रयोजनकालागि निर्मित भवन/घरहरू *(नोटः नीजि अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्याम्पस आदी)*			
२	औद्योगिक प्रयोजनका भवन/घरहरू			
३	आवासिय भवन/घरहरू			
	कच्ची घरहरू (कच्चीजोडाई तथा छानाा)			
	अर्ध कच्ची घरहरू(माटोको जोडाई र कंकिट वा स्टिलको छाना भएका)			
	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर (Without RCC Frame Structure)			
	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर(With RCC Frame Structure)			
जम्मा				

ग.२ जग्गा सम्बन्धीविवरण*(नोटः जग्गाको उपयोगिता तथा मूल्याङ्कनका आधारमा वर्गिकरण गर्ने ।)*

क.सं.	जग्गाको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	औषत मूल्याङ्कन दर (मालपोत कार्यालयको आधारमा)	कैफियत
१				
२				
३				
जम्मा				

ग.३ सवारी साधन सम्बन्धीविवरण

क्र.सं.	सवारी साधन	अनुमानित सङ्ख्या	कैफियत
१	अटो रिक्सा, ई रिक्सा		
२	ठेलागाडा, टाँगा, रिक्सा		
जम्मा			

ग.४ व्यापार व्यवसाय सम्बन्धीविवरण

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	सानालगानी	मझौला लगानी	ठुला लगानी	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तिय संस्था (बैक, विकास बैक, सहकारी, विमा, मनि ट्रान्सफर्मर आदि)				
३	ब्यापारिक मल, सपिङ सेन्टर				
४	संस्थागत विद्यालय तथा कलेज				
५	नीजि अस्पताल				
६	होटल तथा रिसोर्ट				
७	डिलर तथा थोक विकेता				
८	अन्य व्यवसायहरू				

ग.५ विकी गर्ने बस्तु सँग सम्बन्धित विवरण

क्र.सं.	उत्पादन/उत्खनन स्थल	बस्तुहरू	कुल उत्खनन तथा बिक्री योग्य परिमाण	कैफियत
१		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		
२		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		

ग.६ जडीबुटी तथा कवाडी वस्तुको ब्यवसायिक उपयोग

क.सं.	बस्तुहरू	इकाई	अनुमानित सङ्कलन परिमाण	बजार बिक्री मुल्य
क.	जडीबुटी जन्य बस्तुहरू			
ख.	कवाडी जन्य बस्तुहरू			

ग.७ नक्सापास सम्बन्धि विवरण (प्राविधिक शाखा)

१	नक्सापास लागु भएको मिति			
क.सं.	**विवरण**	हाल सम्म (जम्मा)	**आ.व. २०७६।७७ मा**	चालु आ.व.मा हुन सक्ने अनुमान
२	नक्सा पास सङ्ख्या			
३	अभिलेखीकरणसङ्ख्या			
४	औषत नक्सापास हुने घरको क्षेत्रफल (वर्ग मिटर)			
	नक्सापास बापत सङ्कलन हुने औषत दस्तुर			
५	**हालसम्म नक्सापास भएको सबैभन्दा ठुलो संरचना**			
	क्षेत्रफल			
	नक्सापास भएको आर्थिक वर्ष			
	नक्सापास दस्तुर			

घ. सम्पत्ति परिचालन (जिन्सी शाखा)

घ.१.स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा

क.सं.	जग्गा रहेका स्थान	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)	कैफियत
क	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				

घ.२. स्वामित्वमा रहेका भवन

क.सं.	स्थान	भवनको विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

घ.३. स्वमित्वमा रहेका र बहालमा भएका मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण

क.सं.	मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण	विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

ङ. निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थानवा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवाशुल्कको सम्भावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)	कैफियत
१	फोहरमैला व्यवस्थापन					
२	खानेपानी / धारा					

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थानवा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवाशुल्कको सम्भावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)	कैफियत
३	बिजुली					
४	ढल निकास					
५	सडक बत्ति					
६	सार्वजनिक शौचालय					
७	पार्क					
८	पर्यटकिय स्थल					
९	हाट बजार					
१०	पशु बधशाला					
११	बसपार्क					
१२	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र					
१४	एम्बुलेन्स सञ्चालन					
१५	दमकल सञ्चालन					

च. ठेक्का कायम भई वा अमानत बाट आय सङ्कलनको अवस्था

क्र.सं.	विवरण	स्थल	गत आ.व. २०७६/०७७		चालु आ.व. २०७७/०७८		
			परिमाण	ठेक्का लागेको /सङ्कलन भएको रकम	परिमाण	न्युनतम ठेक्का रकम	ठेक्का लागेको /सङ्कलन भएको रकम
१	स्लेट						
२	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो						
३	काठ, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर						
४	विज्ञापन						
५	हाटबजार						
६							

अनुसूची ३ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति

श्री

१२४/०७

आज मिति २०७८ साल माघ २० गते बिहिवारका दिन यस पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाका नगर प्रमुख श्री दिलिप कुमार राईज्यूको अध्यक्षतामा नगरकार्यपालिकाका तपसिल बमोजिमका पदाधिकारीहरुको उपस्थितिमा निम्न विषयहरुमा निर्णय गर्न नगर कार्यपालिकाको बैठक प्रारम्भ गरियो ।

उपस्थिती

सि नं	नाम थर	पद	सम्पर्क नं	दस्तखत
१.	श्री दिलिप कुमार राई	नगर प्रमुख	९८५२०८६२२२	
२.	श्री यमुना बिष्ट बास्तोला	नगर उपप्रमुख	९८५२०८७२२२	
३.	श्री बाबुराम एडदेन	वडा अध्यक्ष/न का सदस्य	९८४२०२१४०५	
४.	श्री याम प्रसाद गुरागाई	वडा अध्यक्ष/न का सदस्य	९८४२१७८६५१	
५.	श्री डम्बर वहादुर चेम्जोङ	वडा अध्यक्ष/न का सदस्य	९८१९३३८९९९	
६.	श्री गोविन्द ब. भण्डारी	वडा अध्यक्ष/न का सदस्य	९८४२३६७४१२	
७.	श्री जोग ब. धिमाल	वडा अध्यक्ष/न का सदस्य	९८१६३३७१८१	
८.	श्री जय बहादुर तामाङ	वडा अध्यक्ष/न का सदस्य	९८५२०२६९६०	
९.	श्री कपिलमणि ढकाल	वडा अध्यक्ष/न का सदस्य	९८४२०८५९३६	
१०.	श्री बाबुराम दाहाल	वडा अध्यक्ष/न का सदस्य	९८४२१४२६६५	
११.	श्री भानुभक्त राई	वडा अध्यक्ष/न का सदस्य	९८४२१३५६३०	
१२.	श्री सागर राई	वडा अध्यक्ष/न का सदस्य	९८१९०५१९८८	
१३.	श्री अरुणा राई	नगर कार्यपालिका सदस्य	९८४२०७२९९७	
१४.	श्री माया मेगी गुरुङ	नगर कार्यपालिका सदस्य	९८०४३८५२४९	
१५.	श्री भद्रमान विश्वकर्मा	नगर कार्यपालिका सदस्य	९८६२०७०४९९	
१६.	श्री तिल बहादुर धिमाल	नगर कार्यपालिका सदस्य	९८१६३५४४१५	
१७.	श्री मैना कुमारी लिम्बु	नगर कार्यपालिका सदस्य	९८०५३७२६१४	
१८.	श्री गिता विश्वकर्मा	नगर कार्यपालिका सदस्य	९८४१६२८१६४	
१९.	श्री निर्मला गदाल विश्वकर्मा	नगर कार्यपालिका सदस्य	९८००९९११४१	
२०.	श्री मैनादेवि फुयल आचार्य	नगर कार्यपालिका सदस्य	९८४२१३०३५५	
२१.	श्री लक्ष्मी प्रसाद खरेल	प्र.प्र.अ./सदस्य सचिव	९८५२०६२१११	

अन्य उपस्थिती:

सि नं	नाम थर	पद	सम्पर्क नं	दस्तखत
१	शालिग्राम काफ्ले	उपसचिव		
२	हेमचन्द्र दाहाल	अधिकृत	[illegible]	
३	केशव देवी [illegible]	अधिकृत		
४	लोकनाथ पोखरेल	सहायकस्तर [illegible]		
५	सुरेन्द्र काफ्ले	I.R.O.	[illegible]	
६	शिव नारायण जोशी	,,	[illegible]	

प्रस्तावहरु

१ गत बैठकको समिक्षा सम्बन्धमा ।
२ राजश्व सुधार परियोजना सम्बन्धमा
३ नगरसभा सञ्चालन सम्बन्धमा ।
४ शव यात्रा वाहान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका,२०७८,
५ बसोवास सम्बन्धमा ।
६ ट्याक्टर सञ्चालन समबन्धमा ।
७ सवारी साधन मर्मत सम्बन्धमा ।
८ अनौपचारिक श्रमिक हित व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७८ मजदुर सम्बन्धमा ।
९ उच्च अदालत विराटनगर तथा इलाम इजालसमा पेश भएको मुद्धा सम्बन्धमा ।
१० रेक्टोफिटिङ्ग सम्बन्धमा ।
११ पथरी शनिश्चरे नामक (दस्तावेज) पुस्तक प्रकाशन सम्बन्धमा ।
१२ विधायन समितिको कार्यविधि २०७८, सम्बन्धमा ।
१३ नगर अस्पताल व्यबस्थापन तथा सञ्चालन कार्यविधि,२०७८ ।
१४ जय बहादुर खड्काको निवेदन सम्बन्धमा ।
१५ जिरिखिम्ती खण्ड तथा पथरी बजार पूर्वखण्डको सडक विस्तार सम्बन्धमा ।

निर्णय नं १

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्थानीय तहवाट सम्पादन भएका कामकाजको स्वमूल्याङ्कन गर्न तयार गरेको सूचक बमोजिम यस नगरपालिकाले आ.व. २०७६/०७७ को मूल्याङ्कनमा (गत बर्ष) ५३ अंक प्राप्त गरेकोमा आ.व.२०७७/०७८ को मूल्याङ्कनमा ५८.५ अंक प्राप्त गरेको । १०० प्रतिशत प्राप्त गर्न कार्यसम्पादनमा अझ सुधार गर्ने साथै २०७८।०९।०५ मा भएको निर्णय बमोजिम नगर विकास कोष नेपाल सँग सम्झौता गर्ने कार्य सम्पन्न भएको । उक्त बैठकमा निर्णय भएका विषयहरु कार्यान्वियनको अवस्थामा रहेको समिक्षा गरियो ।

निर्णय नं २

पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना (RIAP) तयार गर्न पथरी शनिश्चरे नगरकार्यपालिका कार्यालय र इन्टिग्रटेड स्टडिज एण्ड रिसर्च सेन्टर प्रा.लि.बीच सम्झौता भइ कार्यान्वयनको प्रक्रियामा परामर्शदातावाट कार्यपालिकामा विषयवस्तु सम्बन्धमा छलफल गरियो ।

निर्णय नं ३

नेपाल सरकार, स्वास्थ्य मन्त्रालय, सिसिएमसी, डिसिसिएमसी ले तोकेबमोजिमको स्वास्थ्य मापदण्ड पूरा गरी पथरी शनिश्चरे नगरपालिकाको १० औ नगरसभा मिति २०७८।११।१० गते सञ्चालन गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं ४

पथरी शनिश्चरे नगरपालिकामा सव वाहान सञ्चालन गर्न सव वाहान सञ्चालन कार्यविधि २०७८, तयार भइ बैठकमा पेश भएकोले स्वीकृत गर्ने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं ५

यस नगरपालिकामा बसोवास रहेका भूमिहिन दलित, भूमिहिन सुकुम्वासी, अव्यवस्थित बसोवास रहेका नागरिकहरुको लगत संकलन पश्चात वडा नं १,२,३,४, ५ लगत प्रविष्ट भइ प्रविष्ट गर्ने कार्य स्थगित भएकोमा मिति २०७८।१०।२३ देखि प्रविष्ट गर्ने कार्य सुरु गर्ने । उक्त कार्यका लागि नगरपालिकामा कार्यरत मौजुदा कर्मचारी अपुग रहेकोले प्रति

अनुसूची ४ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू

अनुसूची ५ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू